

Zorgen om Economische Ongelijkheid in Perspectief: De Samenhang tussen Inkomen,
Meritocratische Percepties en Zorgen om Ongelijkheid

Ids Janssen

S3965414, i.janssen.4@student.rug.nl

Begeleider: V.C. Frey

Tweede Lezer: J.G. Nieuwenhuis

4 Juni 2025

Samenvatting:

In de sociale wetenschappen is een groeiende belangstelling voor de gevolgen van economische ongelijkheid, vanwege de brede impact die deze zou kunnen hebben op het welzijn van burgers. Opvallend is echter dat zorgen over economische ongelijkheid in Nederland niet breed worden gedeeld onder de bevolking, ondanks de prominente aandacht in media, wetenschap en beleid. De bestaande literatuur (o.a. Mijs, 2019; 2020) suggereert dat mensen die de samenleving als meritocratisch zien, zich minder zorgen maken over ongelijkheid. Wat daarbij onderbelicht blijft, is hoe de economische positie van het individu hiermee samenhangt: Ligt een gebrek aan zorgen om ongelijkheid vooral zoals de literatuur suggereert aan het idee dat de samenleving een meritocratie is of speelt de economische positie een fundamenteelere rol in het verklaren van zorgen om ongelijkheid en meritocratische percepties?

In dit onderzoek is daarom onderzocht of inkomen ten grondslag licht aan zorgen om ongelijkheid en meritocratische percepties hiertussen slechts een bemiddelende rol spelen. Er is gebruikgemaakt van data uit het LISS-panel (Longitudinal Internet studies for the Social Sciences), verzameld via online vragenlijsten. De data zijn geanalyseerd met behulp van een stapsgewijze lineaire regressieanalyse (N = 2719). De resultaten tonen aan dat mensen met een hoger inkomen zich minder zorgen maken over economische ongelijkheid maar niet per definitie sterker overtuigd zijn dat de samenleving fungeert als meritocratie.

Tussen meritocratische percepties en zorgen om economische ongelijkheid wordt tevens een duidelijk verband gevonden: Zij die ervan overtuigd zijn dat de samenleving meritocratisch is ingericht maken zich duidelijk minder zorgen om economische ongelijkheid. Meritocratische percepties blijken echter geen mediërende rol te spelen in de relatie tussen inkomen en zorgen om ongelijkheid; inkomen en meritocratische percepties hebben een onafhankelijke invloed op zorgen om ongelijkheid.

Mensen kunnen ongelijkheid dus legitimeren vanuit overtuiging, vanuit eigenbelang, of beide tegelijk. De bevindingen benadrukken het belang om in toekomstig onderzoek en beleidsvorming zowel economische als gepercipieerde meritocratie mee te nemen bij het analyseren van houdingen ten aanzien van ongelijkheid.

Inhoudsopgave

Samenvatting:.....	2
Inleiding	4
Theorie	8
De Gevolgen van ongelijkheid	8
De Situatie in Nederland	10
Methoden.....	17
Data en Procedure	17
Operationalisaties	20
Analyse-opzet.....	25
Resultaten	27
Beschrijvende statistieken	27
Univariate statistieken	27
Bivariate statistieken	27
Hypothesetoetsing en Modevaluatie.....	31
Conclusie & Discussie.....	35
Literatuur.....	39
Bijlage 1	44
Bijlage 2	65
Bijlage 3	79

Inleiding

“Een op zes Nederlanders loop achter op de rest”, “Vermogen ouders steeds belangrijker bij kopen huis”, “Zo gelijk is het hier helemaal niet”, “Inkomenskloof in Nederland aan het zicht onttrokken”.

Zomaar een greep uit de artikelen die de laatste jaren zijn verschenen over de groeiende economische ongelijkheid in Nederland¹. Nederland is echter niet het enige land waar de economische ongelijkheid de afgelopen decennia is toegenomen. Deze trend speelt tegelijk af in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en andere westerse landen (Qureshi, 2023). De economische ongelijkheid betreft hier zowel de vermogens- als inkomensongelijkheid. De inkomensongelijkheid is in Nederland weliswaar minder buitensporig dan in het Verenigd Koninkrijk of de Verenigde Staten maar ligt een stuk hoger dan in landen waar Nederland zich gebruikelijk mee vergelijkt: Denemarken, Zweden, Duitsland en België (Kremer, 2014). De economische ongelijkheid omvat ook de vermogensongelijkheid, een thema waarover Piketty (2014) de noodklok over luidde. Piketty stelde dat de vermogensongelijkheid in Westerse samenlevingen toeneemt doordat het rendement op vermogen de economische groei overstijgt. Zijn bevindingen, en in het specifiek zijn zorgen over Nederland heeft Piketty toegelicht in de Tweede kamer.

De gevolgen van groeiende economische ongelijkheid worden op grote schaal besproken in het wetenschappelijke debat (Wilkinson & Pickett, 2010) en ook in het nieuws komt dit onderwerp veelvuldig aan bod. In dit onderzoek zal met een instrumentele blik naar economische ongelijkheid gekeken worden. Het gaat dus niet om de morele benadering van de ongelijkheid als doel op zich, maar er wordt gekeken naar wat de eventuele schadelijke gevolgen zijn van ongelijkheid.

Een eerste verkenning van de literatuur leidt al snel naar *The Spirit Level* van Wilkinson en Pickett (2009). Volgens Wilksinson zijn nadelige gevolgen van ongelijkheid er namelijk volop. Zo zou een hogere economische ongelijkheid correleren met meer kindersterfte, meer obesitas en criminaliteit. Deze waarden zouden niet gerelateerd zijn aan het absolute inkomensniveau, maar een gevolg zijn van de mate van economische ongelijkheid.

¹ <https://www.volkskrant.nl/economie/vermogen-ouders-steeds-belangrijker-bij-kopen-eerste-huis-en-dat-leidt-tot-meer-ongelijkheid~b36097dd/>, <https://www.universiteitleiden.nl/nieuws/2024/06/inkomensverschillen-in-nederland-zo-gelijk-is-het-hier-helemaal-niet>, <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/toenemende-inkomenskloof-in-nederland-jarenlang-aan-het-zicht-onttrokken>, <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/03/07/eigentijdse-ongelijkheid>

Wanneer we kijken naar de koppen van de nieuwsartikelen, ontstaat al snel de vraag hoe de bevolking zal reageren op deze opvallende gevolgen van de stijgende ongelijkheid. Wanneer men de klassieke opvattingen van Meltzer & Richard (1981) zou volgen, zou groeiende ongelijkheid leiden tot publieke verontwaardiging en het ontspruiten van sociale bewegingen zoals “Occupy Wall Street”. Dit is het punt waar een opvallende paradox ontstaat.

Hoewel deze koppen een verontrustend beeld schetsen van de groeiende economische ongelijkheid die zich voltrekt in Nederland, lijkt deze trend niet gepaard te gaan met breed gedragen zorgen bij de bevolking (Larsen, 2016). Er is namelijk maar weinig dat er op wijst dat de zorgen die bij wetenschappers, journalisten en politici heersen doorsijpelen naar de bevolking (Kremer et al, 2024).

Meerdere verklaringen worden gezocht voor het ontbreken van zorgen over de groeiende ongelijkheid. Zo zouden burgers niet goed geïnformeerd worden over de staat van ongelijkheid in het land waar zij leven of deze staat aanzienlijk onderschatten (Osberg and Smeeding, 2006). Een andere verklaring wordt gevonden in de theorie dat leven in een ongelijke samenleving mensen toleranter maakt voor ongelijkheid, gewenning optreedt en er copingmechanismen worden gevonden om hier mee te om te gaan (Jost et al, 1994).

Toch is de voornaamste verklaring die wordt aangedragen in de sociale wetenschappen de toenemende waargenomen perceptie van burgers dat zij in een meritocratische maatschappij leven. Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is in vrijwel alle westerse landen het geloof dominant geworden dat de samenleving functioneert als een meritocratie (Qureshi, 2023). Deze trend is zelfs zo sterk dat in westerse landen twee op de drie burgers gelooft dat hun succes te danken is aan de optelsom van hun harde werken en talent (Mijs, 2020). Deze trend lijkt gelijk te lopen met een groeiende ongelijkheid die te observeren valt sinds neoliberaal beleid de dienst uitmaakt in vrijwel de gehele Westerse wereld. Mijs (2020) constateert: Meritocratische ideeën en groeiende ongelijkheid vallen niet toevallig samen, maar gaan hand in hand. Samen met de studie van Mijs is er een breed scala aan studies over de manier waarop meritocratische overtuigingen zorgen voor een legitimatie van ongelijkheid.

Het lijkt een voor de hand liggende en logische verklaring, dat het gebrek aan zorgen verklaard kan worden door de perceptie dat de maatschappij een meritocratie is. Immers, de meritocratie biedt een ideaal handvat om ongelijkheid te rechtvaardigen. Als succes het resultaat is van talent en hard werken, dan lijkt ongelijkheid een logisch en zelfs rechtvaardig gevolg.

Echter, de argumentatie dat zowel de perceptie van meritocratie in de samenleving als economische ongelijkheid toenemen, en het gebrek aan zorgen om ongelijkheid dat heerst daarom compleet toe te schrijven aan waargenomen meritocratische percepties van de samenleving, houdt onvoldoende rekening met bredere sociale, historische en economische contexten.

Het verband tussen waargenomen meritocratische percepties en zorgen om ongelijkheid is snel gelegd doordat er een duidelijke chronologische parallel is te zien tussen het ontstaan van neoliberal beleid en de perceptie dat de maatschappij functioneert als meritocratie. Tegelijkertijd hebben er talloze andere maatschappelijke veranderingen plaatsgevonden die eveneens van invloed kunnen zijn op hoe mensen naar economische ongelijkheid kijken en valt het gebrek aan zorgen om ongelijkheid niet enkel hieraan toe te schrijven.

Neoliberaal beleid heeft mede geleid tot meer veranderingen in economische structuren en sociale verhoudingen. Zo is de koopkracht per huishouden in Nederland toegenomen, is het bbp sterk gegroeid, en zijn de inkomens voor de meeste Nederlanders sterk verbeterd (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021).

Er lijkt in veel onderzoek voorbij te worden gegaan aan de economische context van het individu bij het verklaren van houdingen ten aanzien van ongelijkheid en perceptie van de maatschappij als meritocratie. Juist hier ontstaat een interessante niche voor nieuw onderzoek. De nadruk bij het verklaren van houdingen ten aanzien van meritocratie en ongelijkheid wordt vaak gezocht in culturele en ideologische verklaringen, terwijl de materiële omstandigheden achterwege worden gelaten. Vanuit deze benadering zal in dit onderzoek de hypothese onderzocht worden dat meritocratische percepties en bezorgdheid over economische ongelijkheid niet losstaan van de economische context van het individu maar daar juist uit voortkomen. De overtuigingen vloeien hier dus uit voort en kunnen worden gezien als een vorm van economisch eigenbelang.

Deze hypothese is redelijk recht voor zijn raap, afkomstig van (Meltzer and Richard, 1981). Mensen zullen hoogstwaarschijnlijk meritocratische ideeën meer toe-eigenen en economische ongelijkheid legitimeren als zij daar zelf een economisch belang bij hebben (Kalleberg, 2000). De logica hierachter werkt als volgt: Zij die een hoger inkomen hebben, profiteren meer van grote ongelijkheid omdat ongelijkheid de bestaande verschillen versterkt en in stand houdt. Hierdoor wordt een relatief goede positie enkel verbeterd, doordat voordelen zoals goede huisvesting en netwerken die toegang geven tot bijvoorbeeld betere banen bij hen met een hoger

inkomen geconcentreerd blijven. Zij die veel te winnen hebben, zullen meer zorgen hebben over economische ongelijkheid, puur uit eigenbelang aangezien zij baat hebben bij een overheid die welvaart zou nivelleren en herverdelen (Meltzer and Richard, 1981).

De structurele vooruitgang die veel mensen in Nederland hebben ervaren, vormt mogelijk een voedingsbodem voor de veelal waargenomen perceptie van burgers dat de samenleving als meritocratie functioneert. Tegelijkertijd blijven er duidelijke verschillen zichtbaar naar inkomensniveau: Hoewel velen profiteren van maatschappelijke vooruitgang, verschilt de mate waarin individuen belang hechten aan meritocratische waarden naargelang hun economische positie.

Deze logica gaat ook op voor de manier waarop zij de werking van de samenleving ervaren en daarmee het beeld dat de samenleving functioneert als een meritocratie. Zij die een hoger inkomen hebben, zijn er immers bij gebaat dit toe te schrijven aan hun eigen harde werken en verdienste. Op deze manier valt een hoog inkomen immers te rechtvaardigen. Zij die minder te besteden hebben zullen vanuit de hypothese van eigen belang minder baat hebben bij het geloven dat de maatschappij een meritocratie is. Wanneer zij toch in meritocratie geloven kan dit verklaard worden door verschillende fenomenen waar later op zal worden ingegaan, echter de hypothese houdt stand dat zij uit eigen belang hier niet direct baat bij hebben.

Er lijkt wijdverbreide consensus te bestaan over het verband tussen meritocratische perceptie van de maatschappij en het gebrek aan zorgen om economische ongelijkheid (Morris, 2022). Eerder onderzoek richt zich echter vaak uitsluitend op dit verband, waarbij andere relevante factoren, zoals economische positie, onderbelicht blijven. In plaats van meritocratische perceptie als de voornaamste verklarende factor voor het ontbreken van zorgen over ongelijkheid te beschouwen, wordt in dit onderzoek gekeken of de economische positie een fundamentele rol speelt. Individen met een betere economische positie zijn niet alleen vaker geneigd te geloven dat de samenleving meritocratisch is ingericht, maar maken zich ook aantoonbaar minder zorgen om toenemende ongelijkheid (Morris et al., 2022).

Als indicator van economische positie zal in dit onderzoek gebruik worden gemaakt van inkomen. Dit is in lijn met de houding van het OECD (2011) dat stelt dat inkomen de belangrijkste verklaarder is van de economische positie van huishoudens, ook Wright (2005) geeft aan dat inkomen een veelvuldig gebruikt en juiste indicator is voor economische positie in economische onderzoek naar effecten van ongelijkheid.

Het belangrijkste uitgangspunt dat onderzocht gaat worden is dat inkomen mogelijk aan de basis ligt van beide houdingen: enerzijds versterkt een hoger inkomen de perceptie dat de maatschappij een meritocratie is, waarin succes wordt gezien als het gevolg van eigen verdiensten, en anderzijds vermindert het de urgentie om ongelijkheid als maatschappelijk probleem te ervaren. Meritocratische percepties lijken in deze context niet zozeer een onafhankelijke invloed te zijn, maar eerder een gevolg van een bepaald inkomen.

De centrale vraag die in dit onderzoek wordt gesteld luidt dan ook: *"In hoeverre vormt individueel inkomen de onderliggende basis voor het gebrek aan zorgen over economische ongelijkheid, en fungeert de perceptie dat de maatschappij een meritocratie in dit verband slechts als tussenliggende schakel?"*

Theorie

De Gevolgen van ongelijkheid

Om goed te begrijpen waar het gebrek aan zorgen om economische ongelijkheid vandaan komt, is het allereerst van belang waarin het probleem van economische ongelijkheid schuilt. Vervolgens zal ik dit toetsen aan de specifieke situatie van Nederland.

Om dit uit te leggen, moeten we eerst duiken in de verklaring waarom hogere ongelijkheid als problematisch kan worden beschouwd.

Een veelgehoorde theorie onder sociale wetenschappers luidt dat bij een hoge mate van ongelijkheid de “social ills” die hierbij gepaard gaan ondraagbaar zijn voor alle lagen voor de bevolking (Andersen, 2015). Deze zogenaamde “social ills” omvatten problemen die de sociale laag van het individu overstijgen en zo alle lagen van de bevolking raken en voor een afkeer van economische ongelijkheid zouden kunnen zorgen. Zo zouden door toedoen van economische ongelijkheid niet alleen armen, maar ook rijken worden blootgesteld aan problemen zoals toenemend geweld en gezondheidsproblemen (Haddon and Wu, 2022). Volgens Wilkinson and Pickett (2010) zullen als ongelijkheid toeneemt, mensen uit alle economische posities geneigd zijn om interventies te steunen die de gevolgen van ongelijkheid verlichten. Zoals gesteld door “social ills” zouden zowel de rijkere als de armeren in Nederland een afkeer voor ongelijkheid moeten hebben, aangezien dit voor beiden een minder gunstige uitkomst oplevert.

Om te kijken of deze theorie stand houdt is het dus zaak om te kijken of de aanwezigheid van social ills in lijn met de ongelijkheid in de afgelopen 50 jaar mee is gegroeid. Als deze social

ills gestegen zouden zijn, zou een afkeer van de samenleving een logische reactie zijn. De vraag is in hoeverre de “social-ills”-theorie overeenkomt met de werkelijkheid in Nederland.

Inzicht in de cijfers over geregistreerde criminaliteit in Nederland biedt een genuanceerder beeld van de feitelijke situatie. In 1985 vonden er in Nederland per 1000 inwoners per jaar 81 misdrijven plaats. In 2023 is dit na een jarenlange afnemende trend gemeten op 45 misdrijven per 1000 inwoners. Als we kijken naar de levensverwachting, een goede afspiegeling van de gezondheid van een land (Wilkinson and Pickett, 2010), is deze voor mannen met 7,6 jaar en voor vrouwen met 4,0 jaar toegenomen in de afgelopen 50 jaar. Het is hierbij belangrijk op te merken dat ook de totale levensverwachting in goede lichamelijke gezondheid, dus zonder lichamelijke beperkingen vrijwel evenredig is toegenomen.

Toenemende economische segregatie zou echter de theorie van “social ills” kunnen ondermijnen of nuanceren. De theorie van “social ills” gaat duidelijk uit van het principe dat men elkaar ongeacht economische achtergrond in contact met elkaar zal moeten komen en er een bepaalde mate van wederzijdse afhankelijkheid zal zijn. Echter, door ruimtelijke en sociale scheiding komen verschillende inkomensgroepen steeds minder met elkaar in aanraking in woonwijken, op scholen en op werkplekken (Musterd & Ostendorf, 2013). Deze segregatie kan de manier waarop ongelijkheid wordt waargenomen, beïnvloeden. Wanneer mensen voornamelijk omgaan met anderen uit dezelfde economische klasse zal hun wereldbeeld gevormd worden door deze beperkte sociale kring (Putnam, 2015).

In Nederland heeft inkomensniveau de grootste invloed op het niveau van segregatie. Een hoog inkomen hangt in Nederland meer samen met een hogere segregatiescore dan bijvoorbeeld etniciteit, of religie (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2024). Hierbij lijken voorkeuren voor sociale netwerken en voorkeur voor homogene woonwijken Nederlanders sterk samenhangt met een hoger inkomen. Daarbij moet wel gezegd worden dat het niveau van segregatie verschilt per stad en regio en niet overal evenredig verdeeld is (Musterd & Ostendorf, 2013). Samenvattend kan een scheiding tussen inkomensgroepen ervoor zorgen dat zowel mensen met hoge als lagere inkomens in mindere mate geconfronteerd worden met mensen uit andere inkomensgroepen, wat kan leiden tot een minder bewustzijn van de staat en gevolgen van economische ongelijkheid.

Een andere reden die de afwezigheid van de “social ills” in Nederland kan verklaren is dat veel van de verbanden die gelegd worden door Wilkinson & Pickett en Haddon & Wu samenhangen met specifieke situaties in landen. Veel van de patronen en verbanden die gelegd worden lijken

namelijk te berusten op de bijzondere positie van slechts een enkel land. De samenhang tussen groeiende ongelijkheid en toenemend geweld wordt vooral gevonden door de situatie in de Verenigde Staten. Een land dat inderdaad grote economische ongelijkheid kent en ook onmiskenbaar met een hoge mate van geweld te maken heeft. De specifieke eigenschappen van dit land mogen echter niet miskent worden. Andere culturele en historische factoren, zoals bijvoorbeeld de wapenwetgeving in de Verenigde Staten kunnen die causale verband wellicht afzwakken (Salverda et al. 2014). Het causale verband dat wordt geleverd voor ongelijkheid en gezondheidsproblemen berust eveneens op de Verenigde Staten en op in dit geval Japan. Dit verband lijkt ook discutabel, daar er wederom land specifieke kenmerken zijn zoals dieet en in Japan genetica die een rol spelen.

Concluderend zijn de “social ills” die nodig zijn om geconfronteerd te worden met ongelijkheid in Nederland grotendeels afwezig of nemen deze in sterke mate af. Mede door de toegenomen segregatie (Musterd & Ostendorf, 2013) levert de afwezigheid van “social ills” in Nederland de implicatie op dat wanneer iemand zelf niet direct geraakt wordt door ongelijkheid er geen directe aanleiding is aan te nemen dat er gevolgen van sterke ongelijkheid waarneembaar zullen zijn in de directe omgeving. Dit kan over de linie verklaren waarom de Nederlander, die zijn portemonnee dikker heeft zien worden, maar de problemen om hem heen niet heeft zien groeien, zich zo weinig zorgen maakt om economische ongelijkheid.

De Situatie in Nederland

Naast de afwezigheid van de social ills is het belangrijk de economische situatie van Nederlandse burgers te bekijken. Als door het neoliberale beleid de social ills niet zijn gestegen, wat zijn de gevolgen dan voor de Nederlander van dit beleid?

Laten we als voorbeeld de economische situatie in Nederland gebruiken sinds de jaren 80 om in lijn te blijven met de trends die we zien in de sociale wetenschappen. Hiermee worden de trends gevolgd sinds het begin van het invoeren van liberaal beleid. Een paar voorbeelden bieden inzicht: In de periode 1977-2020 is de koopkracht van de Nederlandse bevolking per saldo met 58 procent toegenomen (Centraal bureau voor de statistiek, 2021). Het risico op armoede is sinds 1985 met ruim 15 procent afgenomen. Het gemiddelde inkomen is in de periode 1977-2019 met 44 procent toegenomen ondanks perioden van conjuncturele neergang, vergrijzing en toename van alleenstaanden (Centraal bureau voor de statistiek, 2021). Daarnaast is de Gini-coëfficiënt toegenomen, maar sinds 1990 zijn de inkomensverschillen al stabiel

(Centraal bureau voor de statistiek, 2023). Kortom, het gaat zo slecht nog niet met Nederland. Sterker nog, de gemiddelde Nederlander heeft het op veel vlakken beter dan ooit.

Naast toenemende ongelijkheid hebben er dus de afgelopen jaren ook trends plaatsgevonden die een gebrek aan zorgen om economische ongelijkheid volgens de hypothese van eigen belang wel degelijk kunnen verklaren.

De paradox tussen het rapporteren van wetenschap, journalistiek en politiek en de te waarnemen zorgen onder de burgers verdient een verdere verdieping. Als we de grote lijnen in de sociale wetenschappen volgen zou het gebrek aan zorgen over economische ongelijkheid terug te leiden zijn tot de structurele gevolgen van neoliberal beleid. Omdat de trends tussen toenemende ongelijkheid en waargenomen meritocratie parallel lijken te lopen, wordt hieruit de conclusie getrokken dat een gebrek aan zorgen om ongelijkheid het gevolg is van deze meritocratische overtuigingen.

Om de aantrekkingskracht van dit verband te onderzoeken zal gekeken worden waar dit precies vandaan komt. De meritocratie, zoals oorspronkelijk geïntroduceerd door Michael Young (1958), werd aanvankelijk gepresenteerd als een progressief ideaal gericht op het creëren van een gelijk spelveld en het doorbreken van gevestigde elites. Een term, veelal gebruikt om een oligarchisch systeem bloot te leggen en sociale mobiliteit te promoten. Als systeem zou meritocratie kunnen worden gebruikt om een land vooruit te helpen door het beste menselijke kapitaal in te zetten op cruciale posities. Young voorzag echter zelf ook al dat een meritocratisch ideaal eerder een dystopie zou opleveren dan een utopie.

Een halve eeuw na het munten van de term meritocratie zou Young (2006) terugkijken op zijn eerdere werk en aangeven dat een grotere gelijkheid van kansen enkel tot grotere ongelijkheid als output zou leiden. Daarnaast zou hij aankaarten dat ongelijkheid door mensen gelegitimeerd wordt zoals voor het meritocratische geloof niet het geval was, aangezien de ongelijkheid in ogen van de bevolking gebaseerd is op inzet en hard werken.

Inmiddels lijkt meritocratie van een dystopie verworpen tot een subjectieve werkelijkheid diepgeworteld in de blik van velen op de maatschappij (Hills et al, 2005). Nu velen overtuigt zijn geraakt van het meritocratische besef, heerst het idee dat succes en tegenslagen een directe weerspiegeling zijn van talenten, inspanningen of het gebrek hieraan. Onderzoek laat hiernaast zien dat het grote publiek armen steeds meer de schuld geeft van hun eigen onfortuin (Hills et al, 2005).

Haaks hierop lijkt een groep, wetenschappers, journalisten en politici, te staan die de meritocratie substantieel bekritiseert (Bloodworth, 2016). Deze groep, die de opvattingen van Young (2006) deelt en de meritocratie verwerpt, vertoont tevens een grotere mate van bezorgdheid over ongelijkheid. De kritiek is gecentreerd rond het idee dat de meritocratie een onhaalbare droom voorschotelt. De maakbaarheid van het leven die de meritocratie suggereert is volgens critici niet in lijn met de realiteit. Deze groep volgt echter de denkfout dat het gebrek aan zorgen om ongelijkheid compleet toe te schrijven is aan meritocratische percepties.

Echter, er is ook een groep burgers die wel degelijk geraakt wordt door ongelijkheid, ook in Nederland. Waarom geloven zij dat de maatschappij als meritocratie is ingericht en legitimeren zij hiermee indirect economische ongelijkheid waar zij mogelijk zelf geen voordeel uit putten?

Hoe kan het dat sommige mensen dan toch tegen hun belang in meritocratische ideeën ondersteunen? Er springen twee Neomarxistische theorieën uit die een basis zouden kunnen vormen waarom zij die tot een lagere sociale klasse behoren toch geloven in de principes van de meritocratie, die hen juist zo tegen lijkt te zitten. De theorieën die dit ondersteunen zijn de “vals-bewustzijn-theorie” (Newman et al, 2014), “ideologische hegemonie” (Mahutga and Stepan-Norris, 2007) en de “systeem-rechtvaardiging theorie” (Jost et al, 1994). Gezamenlijk kunnen deze theorieën een basis vormen voor de voorspelling dat burgers met een lager inkomen, ondanks hun minder bevoorrechte status en vermeende eigenbelang bij het verwerpen van meritocratie toch de bijbehorende idealen steunen.

De leer van “ideologische hegemonie” en de theorie van “vals-bewustzijn” berusten op het idee dat leden van lagere sociale klassen, om zichzelf te beschermen tegen de realiteit, maskeren of verbergen tot welke sociale klasse zij behoren. Er zijn meerdere mechanismes waar deze theorieën op berusten (Newman et al, 2014).

Ideologische hegemonie is een van oorsprong Marxistische theorie die een systeem beschrijft waarin een dominante groep in de samenleving ideeën oplegt aan een zwakkere groep in de samenleving (Mahutga and Stepan-Norris, 2007). De ideeën worden niet enkel opgelegd maar overwinnen andere ideeën en worden uiteindelijk de gangbare manier van denken. De zwakkere groep internaliseert vervolgens het systeem van ideeën waar de dominantere klassen in de samenleving van profiteren. Een vaak gezien voorbeeld is dat de toepassing van ideologische hegemonie door de hogere klassen in de samenleving wordt ingezet om de status quo te promoten.

De “vals bewustzijn” theorie sluit genadeloos aan op de theorie van “ideologische hegemonie”. Deze theorie beschrijft dat de lagere klassen onbewust zijn van hun eigen situatie en daardoor onbewust de status quo promoten en niet slagen in het uitdagen van de zittende macht (Pines, 1993). Onbedoeld promoten zij op deze manier de ideeën die hun onderdrukking in stand houden. Door de heersende ideologieën te internaliseren zien zij hun persoonlijke situatie niet als het gevolg van structurele ongelijkheid, maar als het gevolg van persoonlijke tekortkomingen of gebrek aan inspanning. Hierdoor blijven zij ongeroerd ten opzichte van de bestaande machtsverhoudingen.

De “systeem-rechtvaardiging theorie” beargumenteert vanuit een psychologische kijk dat individuen de noodzaak hebben de wereld als eerlijk en voorspelbaar te zien (Jost et al, 1994). Vanuit deze overtuigingen zouden zij het systeem, dat hen in essentie tegenwerkt rechtvaardigen om meer voldoening uit hun eigen situatie te putten. Dit proces stelt hen in staat om hun situaties als ongelijkheid en hiërarchieën als onderdeel van de samenleving te zien. Door zo naar de systemen om hen heen te kijken kunnen zij cognitief omgaan met onrechtvaardigheden. Een gevolg hiervan is tevens een versteviging van de status quo en verhindering van veranderingen, aangezien individuen een systeem niet bekritisieren.

Wanneer we deze theorieën bekijken vallen een paar zaken op. De theorieën lijken te verklaren hoe individuen uiteindelijk berusting vinden in hun economische positie ,en uiteindelijk de status quo ondersteunen. Dit lijkt echter een proces dat pas voltrokken wordt nádat deze individuen geconfronteerd zijn met structurele beperkingen en tegenslagen in het systeem. Het is cruciaal te benadrukken dat zij in beginsel wel degelijk een kritische houding ten opzichte van ongelijkheid en de meritocratie kunnen aannemen. Onderzoek van Elchardus & Smits (2008) laten zien dat mensen met een lage economische ongelijkheid vaker geloven dat ongelijkheid hun kansen beperkt, waardoor zij in het meritocratische systeem niet meekomen. Zij zien ongelijkheid niet als gerechtvaardigde uitkomst, maar zien wel degelijk in dat zij de rechtvaardigheid van meritocratie in twijfel trekken. Savage et al (2013) onderzochten en vonden dat lagere klassen vaker sociale ongelijkheid benoemen als een belemmerende factor in plaats van als een natuurlijk gevolg van talentenverschillen beschouwen.

Hoewel neomarxistische theorieën als vals bewustzijn (Newman et al., 2014), ideologische hegemonie (Mahutga & Stepan-Norris, 2007) en de systeemrechtvaardigingstheorie (Jost et al., 1994) waardevolle inzichten bieden in hoe ondergeschikte groepen de dominante ideologie kunnen internaliseren, zijn deze theorieën onvoldoende om te verklaren waarom percepties

overtuigingen juist wijdverspreid zijn onder hogere economische groepen, en waarom deze groepen doorgaans minder bezorgd zijn over economische ongelijkheid. Ondanks dat de neomarxistische theorieën kunnen verklaren hoe individuen met een lagere economische status desondanks steun kunnen opbrengen voor meritocratische overtuigingen en ongelijkheid kunnen legitimeren, blijkt uit onderzoek dan ook dat individuen met een hoger inkomen duidelijk ongelijkheid meer legitimeren dan zij met een lager inkomen (Mijs, 2020).

De centrale aanname van de neomarxistische benadering is dat lagere klassen tegen hun eigenbelang in ideologieën overnemen die hen onderdrukken. Deze internalisering wordt verklaard door manipulatie (hegemonie), cognitieve afweermechanismen of onwetendheid over de eigen structurele positie. Hoewel dit theoretisch plausibel klinkt, blijkt uit empirisch onderzoek dat het geloof dat de samenleving een meritocratie is juist sterker leeft onder mensen met een hogere economische status. Dit lijkt te gebeuren, niet ondanks, maar juist dankzij hun positie (Mijs, 2020; Shariff et al., 2016).

In plaats van te verklaren waarom mensen “tegen hun belang in” meritocratische ideeën ondersteunen, is het relevanter te onderzoeken waarom mensen met een hoger inkomen, voor wie deze ideeën persoonlijk voordelig uitpakken, geneigd zijn om deze actief te ondersteunen. Meritocratie functioneert voor deze groepen als een narratief waarmee hun positie gerechtvaardigd kan worden zonder dat schuld of morele verantwoordelijkheid voor ongelijkheid hoeft te worden erkend. Dit is in lijn met de just-world belief (Lerner, 1980), waarin mensen die profiteren van bestaande verhoudingen geneigd zijn te geloven dat die wereld eerlijk is ingericht. Meritocratie vervult in dit kader de functie van een ideologische rationalisatie, eerder dan een onbewust geïnternaliseerde dwaling.

Zelfs de neomarxistische theorieën bevestigen in zekere zin de eigenbelang hypothese van Meltzer & Richard (1981), die stelt dat mensen geneigd zijn standpunten aan te nemen die hen direct zullen bevoordelen. In eerste instantie is het in het belang van mensen met een lager inkomen om meritocratische idealen te verwerpen en als oneerlijk of problematisch te zien. Mensen zijn geneigd om standpunten en gedragingen aan te nemen die in hun eigen voordeel zijn. Wanneer keer op keer blijkt dat het niet rechtvaardigen van meritocratie en sociale ongelijkheid niet werkt, en mensen hier ongelukkig van worden, pas dan zullen zij meritocratie rechtvaardigen.

Dit komt dus niet voort uit grotere idealen, maar puur uit individualistisch perspectief en eigenbelang. Aan deze hypothese zal ik vasthouden met de logica dat het in beginsel loont om met een hoger inkomen meritocratische idealen te ondersteunen, en minder zorgen om ongelijkheid te hebben.

Anders dan neomarxistische theorieën veronderstellen, hoeft de acceptatie van de meritocratische ideologie niet verklaard te worden vanuit onwetendheid of onderdrukking, maar veeleer vanuit rationele aanpassing aan de eigen maatschappelijke positie. Uit sociaalpsychologisch onderzoek blijkt dat hogere inkomensgroepen daadwerkelijk meer baat hebben bij het aanhangen van een meritocratisch wereldbeeld, omdat het hen in staat stelt om hun succes toe te schrijven aan verdienste in plaats van toeval, privilege of structurele voordelen (Jost et al., 2004; Kay & Jost, 2003). Deze groepen zijn tevens minder geneigd om sociaal beleid of herverdeling te ondersteunen, precies omdat ze de bestaande ongelijkheid als legitiem zien.

Bovendien blijkt uit internationaal vergelijkend onderzoek dat in landen met sterkere neoliberale systemen en individualistische culturen, wat Nederland verworpen is, meritocratische percepties sterker zijn waar te nemen onder hogere economische groepen (Mijs, 2019). Zij worden via het onderwijs, arbeidsmarkt en sociale netwerken vroeg en herhaaldelijk blootgesteld aan overtuigingen waarin succes het gevolg is van individuele inzet en talent. Volgens Bourdieu (1984) is de overdracht van symbolisch kapitaal een belangrijk mechanisme waardoor de hogere klassen hun eigen ideologische wereldbeeld kunnen reproduceren als universele waarheid.

Hieruit volgt dat het meritocratisch wereldbeeld niet “van boven” wordt opgedrongen aan de lagere klassen, zoals neomarxistische hegemonietheorieën suggereren, maar eerder als vanzelfsprekend wordt omarmd door degenen die er direct van profiteren. De lagere inkomensklassen tonen volgens empirisch onderzoek juist een kritischer houding tegenover meritocratie wanneer zij geconfronteerd worden met de grenzen van het systeem (Elchardus & Smits, 2008; Savage et al., 2013). Zij erkennen vaker de rol van sociale uitsluiting, ongelijke kansen en structurele barrières, en zijn minder overtuigd van de eerlijkheid van uitkomsten. Daarmee kan gesteld worden dat de neomarxistische verklaring van steun aan meritocratie onder individuen met een laag inkomen overschat wordt, terwijl het verklarende vermogen van meer recent sociaalpsychologisch en onderzoek onderschat wordt. Een genuanceerder beeld

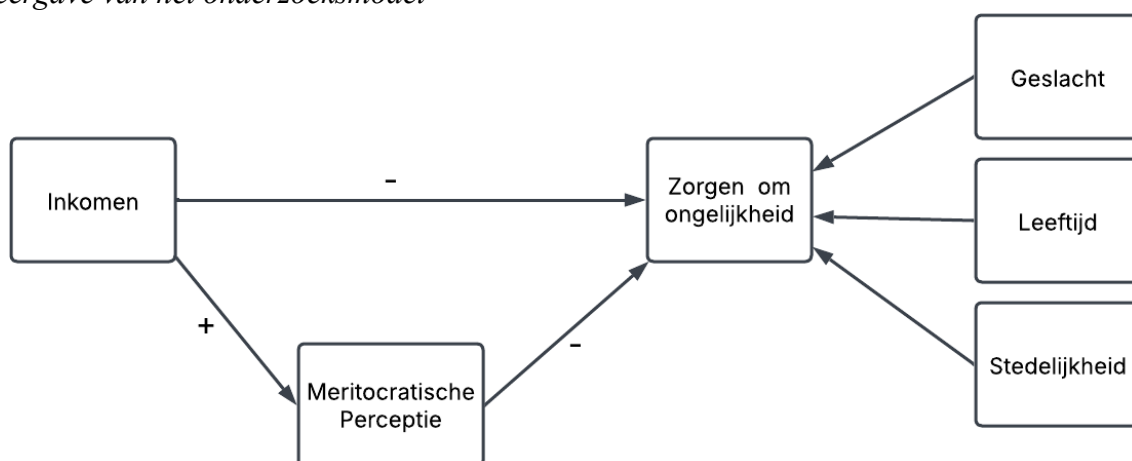
ontstaat wanneer we onderkennen dat de steun voor meritocratische overtuigingen vooral voorkomt bij mensen met een hoger inkomen, en dat deze overtuigingen gepaard gaan met een verminderde gevoeligheid voor economische ongelijkheid.

Deze analyse ondersteunt dan ook de centrale uitgangspunten van dit onderzoek:

Hypothese 1: “Naarmate men meer inkomen heeft, zal men minder zorgen hebben om economische ongelijkheid.”

Hypothese 2: “Het negatieve effect van inkomen op zorgen om economische ongelijkheid wordt deels verklaard doordat mensen met een hoger inkomen de samenleving meer als meritocratie zien.”

Figuur 1
Weergave van het onderzoeksmodel

Methoden

Data en Procedure

De dataset die gebruikt wordt in dit onderzoek is afkomstig van het LISS panel (Longitudinal Internet studies for the Social Sciences). Deze data wordt beheerd door non-profit onderzoeksinstituut Centerdata, die gelieerd is aan de University Tilburg (*About Us -LISS Panel*, 2023). Centerdata is lid van ODISSEI (Open Data Infrastructure for Social Science and Economic Innovations). De dataverzameling van het LISS Panel wordt mogelijk gemaakt met financiering van ODISSEI. De data wordt verzameld voor beleidsmakers en wetenschappelijk onderzoekers, voornamelijk uit de sociale, economische en gedragswetenschappen.

Het LISS panel is gebaseerd op een steekproef van circa 5.000 huishoudens, die getrokken zijn uit het bevolkingsregister van het CBS (*How It Works – LISS Panel*, 2023). De totale steekproef beslaat circa 7.500 personen van 16 jaar en ouder die maandelijks vragenlijsten invullen, waarvoor zij een financiële vergoeding ontvangen. Deelname aan het panel gebeurt uitsluitend op basis van uitnodiging, zelfregistratie is niet mogelijk. De respondenten worden in eerste instantie per brief benaderd. Als er geen reactie is wordt geprobeerd hen telefonisch te bereiken. Bij uitblijvende reactie worden de respondenten als laatste mogelijkheid thuis bezocht (*About Us -LISS Panel*, 2023).

Dit onderzoek maakt gebruik van een eenmalige specifieke studie die door het LISS Panel is afgenomen over: “De positie van mensen op het werk en hun maatschappelijke opvattingen over ongelijkheid”. Deze vragenlijst is ontwikkeld door Jaap Nieuwenhuis (University of Groningen), Agata Troost (University of Groningen) en Jonathan Mijs (Boston University). De studie is afgenomen in mei en juni 2024 waarbij er 3998 huishoudleden van tussen de 18 en 66 jaar door een willekeurige steekproef zijn geselecteerd. Er was een non response van 1297 wat betekent dat er in totaal 2719 (68,0%) respondenten hebben deelgenomen aan deze studie. Van de deelnemende huishoudleden hebben 2686 (98,7%) de vragenlijst volledig ingevuld en hebben 33(1,3%) huishoudleden de vragenlijst niet volledig ingevuld.

Naast de data uit “*Werkbeleving en maatschappelijke opvattingen over ongelijkheid*” is er gebruikt gemaakt van achtergrondinformatie over de huishoudleden, welke maandelijks bijgewerkt wordt. Elk huishouden dat deelneemt aan het LISS panel, heeft een verantwoordelijk

lid die maandelijks voorziet in het invullen van de achtergrondinformatie over de huishoudleden (*How It Works – LISS Panel*, 2023).

Voor het onderzoek zijn de volgende variabelen gebruikt die voortkomen uit de dataset “Werkbeleving en maatschappelijke opvattingen over ongelijkheid”:

- Afhankelijke variabele: Zorgen om Economische Ongelijkheid
- Onafhankelijke variabele: Netto Gestandaardiseerd inkomen, per huishouden
- Mediërende variabele: Perceptie van de samenleving als meritocratie
- Controlevariabelen: Geslacht, Leeftijd & Stedelijkheid

De oorspronkelijke variabelen en de bewerkingen voor de uiteindelijke variabelen zijn opgenomen in Bijlage 1. Hieronder worden de operationalisaties van de variabelen kort besproken.

Niet op alle vragen van de variabelen is antwoord gegeven, waardoor niet alle variabelen volledige waarden hebben. Missende waarden kunnen een probleem opleveren voor de representativiteit en de generaliseerbaarheid van de steekproef, vooral wanneer het ontbreken van gegevens systematisch is. In dit onderzoek is gekozen om respondenten met missende waarden op de kernvariabelen uit de dataset te verwijderen. Hoewel dit de analyses vereenvoudigt moet worden opgemerkt dat deze aanpak het verlies van statistische power en mogelijke vertekening van resultaten kan opleveren, daar de uitval niet volledig willekeurig is. Om deze impact te beperken, wordt de aard van de missende waarden geanalyseerd (zie bijlage 2) en wordt de mogelijke invloed op de uitkomsten in de discussie meegenomen. Voor de afhankelijke variabele, de mediërende variabelen en de controlevariabelen zijn de missende waarden lager dan 0,5%. De meeste missende waarden komen voort uit het onafhankelijke variabele inkomen. Voor de variabele netto inkomen per huishouden zijn er in totaal 301 missende waarden van huishoudleden die deze vraag niet beantwoord hebben of waar deze ook niet met behulp van imputatie voor berekend kon worden.

Daarnaast is gekozen om de huishoudens waar meerdere leden zijn ondervraagd terug te schalen naar slechts een respondent per huishouden. Deze keuze is gemaakt om het schenden van de assumptie van onafhankelijke observaties te voorkomen. Wanneer meerdere leden uit een

huishouden mee zouden worden genomen in de analyse zou dit door onderlinge samenhang kunnen leiden tot een overschatting van statistische significantie.

In de regressieanalyse is een aanzienlijk aantal uitbijters gevonden, namelijk 124 cases. Deze cases vielen op omdat ze op meerdere mogelijke manieren sterk afweken van de rest van de data en een onevenredig grote invloed hadden op de regressieresultaten. Om mogelijke invloedrijke observaties systematisch te beoordelen, zijn drie gangbare diagnostische maten onderzocht: Cook's Distance, leverage en gestandaardiseerde residuen. De gevallen die buiten de grenswaarden vielen, een Cook's Distance groter dan $4/n$, een leverage-waarde groter dan $3p/n$ of een gestandaardiseerd residu groter dan ± 3 , zijn aangemerkt als invloedrijk en verwijderd uit de dataset. Verdere analyse hiervan is te vinden in bijlage 2 evenals de bespreking van de assumpties die bij lineaire regressie horen.

Omdat de uitbijters een groot effect hadden op zowel de schattingen van de regressiecoëfficiënten als de significantie ervan, is ervoor gekozen om de regressieanalyse opnieuw uit te voeren, zonder deze 124 gevallen. Dit maakt het mogelijk om een betere inschatting te maken van de verbanden tussen de verklarende variabelen en zorgen om ongelijkheid. Door deze invloedrijke punten uit te sluiten, wordt de kans verkleind dat extreme individuele waarnemingen het model disproportioneel beïnvloeden. Het model bevatte een aantal waarden, voornamelijk respondenten met een inkomen dat meer dan 10 standaarddeviaties bij het gemiddelde vandaan lag, voor een sterke vervorming van de regressielijn. De regressie laat na het verwijderen van de uitbijters hier dan ook een duidelijke verandering in effecten van inkomen zien, cruciaal voor de latere hypothesetoetsing. De regressietabel zonder verwijderde uitbijters is te vinden in bijlage 3.

In bijlage 3 zal tevens verder worden ingegaan op diagnostiek en uitschieters. De analyse van VIF en tolerantie toont aan dat de VIF-waarden in de data ver onder de kritieke waarde 10 liggen en de tolerantiewaarden gecentreerd zijn rond 1, wat dus niet duidt op sterke aanwezigheid van multicollineariteit. Hieruit blijkt niet dat er te veel samenhang is tussen de verklarende variabelen. Het verwijderen van de respondenten met missende waarden en het terugschalen van de huishoudens met meerdere leden zorgt voor een uiteindelijke steekproef van 1855 respondenten waarmee de verdere analyses zullen worden gedaan. Dit betekent dat er van alle deelnemende respondenten 864 (31,7%) cases zijn verwijderd.

Operationalisaties

Afhankelijke variabele: Zorgen om economische ongelijkheid

De mate waarin respondenten zich zorgen maken over economische ongelijkheid is gemeten aan de hand van de volgende stellingen:

ineq_1: De verschillen in inkomen zijn in Nederland te groot.

ineq_3: De overheid moet maatregelen nemen om verschillen tussen arm en rijk kleiner te maken.

ineq_4: Bedrijven moeten maatregelen nemen om verschillen in beloning tussen hun werknemers met

hoge lonen en met lage lonen te verkleinen.

ineq_5: Ik maak me kwaad over verschillen in rijkdom tussen de rijken en de armen.

Respondenten konden op een zeven-punt schaal aangeven hoe ze over deze stellingen dachten op: (1) Helemaal oneens; (2) Oneens; (3) Een beetje oneens; (4) Niet oneens en niet eens; (5) Een beetje eens; (6) Eens; (7) Helemaal eens.

De vragenset besloeg ook ineq_2: De overheid moet werklozen een fatsoenlijke levensstandaard garanderen. Deze vraag is niet meegenomen, daar deze naar mijn mening minder zegt over de fundamentele kwestie van economische ongelijkheid. Vraag 2 gaat dieper in op politieke overtuigingen en wijkt in deze zin af van de rest van deze vragen.

ineq_1, ineq_3, ineq_4 en ineq_5 zijn met behulp van schaalscores geoperationaliseerd tot *ineq_mean*, waarbij een hogere score meer zorgen om economische ongelijkheid aangeeft. De Cronbachs alfa van deze schaal bedraagt 0,859, wat aangeeft dat de items samen een betrouwbare meetmaat vormen en geschikt zijn om als schaal te worden gebruikt.

Onafhankelijke variabele: Netto Gestandaardiseerd inkomen, per huishouden

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek is inkomen. Deze variabele meet het gestandaardiseerde netto maandinkomen van een huishouden. De variabele is een bewerking op de variabele *nettoink_f*, waarbij de geïmputeerde persoonlijke netto maandinkomens (*nettoink_f*) van alle huishoudleden bij elkaar opgeteld worden.

Het inkomen wordt slechts geregistreerd in deze variabele wanneer respondenten een exact bedrag opgeven. Indien zij één van de volgende antwoordopties selecteren wordt het inkomen als ontbrekend genoteerd: (13) 'Weet ik niet'; (14) 'Wil ik niet zeggen'; of (15) 'Onbekend (missing)'. Deze antwoordmogelijkheden kunnen logischerwijs ertoe leiden dat bruto- of netto-inkomen ontbraken in de ruwe data. In eerdere data werden ontbrekende waarden standaard gecodeerd als nul. Dit kon leiden tot resultaten waarbij het netto-inkomen hoger was dan het bruto-inkomen, waaruit mogelijk verkeerde conclusies over de inkomensverdeling zouden worden getrokken. Omwille van deze reden is gebruik gemaakt van een imputatie, een methode die gebruikt wordt in de LISS-data om de effecten van ontbrekende waarden op te vangen.

Voor respondenten waarbij het bruto-inkomen wel bekend was maar het netto-inkomen ontbrak is met behulp van een imputatie het ontbrekende netto-inkomen geschat op basis van regressievergelijkingen. De imputatie is gebaseerd op achtergrondkenmerken zoals leeftijd, arbeidspositie, positie binnen het huishouden en een logaritmische transformatie van het bruto-inkomen (De Vos, 2011). Als zowel bruto-als netto-inkomen ontbrak is geen imputatie toegepast en bleef het inkomen als ontbrekend geregistreerd. Door gebruik te maken van de geïmputeerde variabele voor inkomen wordt een realistischer beeld verkregen van de inkomensverdeling en worden vertekeningen door ontbrekende gegevens beperkt (De Vos, 2011).

Het maakt veel uit hoeveel mensen in een huishouden van een bepaald inkomen moeten leven. De betekenis van eenzelfde inkomen verschilt sterk tussen een alleenstaande en een gezin met vier kinderen. Een huishouden met zes personen heeft hogere uitgaven dan een eenpersoonshuishouden, maar deze uitgaven zijn niet zes keer zo hoog. Grotere huishoudens genieten door het delen van vaste lasten van zogenaamde schaalvoordelen; het netto-inkomen zegt dus niet direct iets over de levensstandaard van de huishoudens.

Om het inkomen van de huishoudens met verschillende grootte en samenstelling van respondenten eerlijk te kunnen vergelijken wordt het huishoudinkomen gestandaardiseerd. Aan het gestandaardiseerde inkomen wordt vaak gerefereerd met de term koopkracht.

Standaardiseren gebeurt door het netto inkomen van de huishoudens te delen door de equivalentiefactor. Deze factor drukt uit hoe groot het schaalvoordeel is bij het voeren van een grotere huishouding. Een eenpersoonshuishouden levert hier de norm, met een factor 1. Bij elke extra volwassene en bij elk extra inwonend kind wordt de factor groter. Hoe groter de huishoudens worden, hoe minder de factoren zullen verschillen omdat het schaalvoordeel van een groter huishouden ook steeds groter wordt. Goed om erbij te vermelden is dat de factor bij

elke extra volwassene sterker toeneemt dan bij elk extra kind, om de reden dat volwassenen voor meer kosten zorgen dan kinderen. Voor het standaardiseren worden de equivalentiefactoren van het Centraal bureau voor de statistiek (2024) aangehouden. Een gedetailleerd overzicht van de gebruikte methoden is te vinden in Bijlage 2.

Omwille van de interpretaties en de leesbaarheid van de resultaten is gekozen om het netto gestandaardiseerd maandinkomen per huishouden uit te drukken in duizenden euro's. Naar de variabele zal omwille van leesbaarheid in de rest van dit onderzoek verwezen worden met: *Inkomen*.

Mediërende variabele: Perceptie van de samenleving als meritocratie

Voor het meten van in welke mate de samenleving als meritocratisch wordt gezien zijn volgende stellingen gebruikt:

“Hoe belangrijk denkt u dat het is om vooruit te komen in de maatschappij.... “

belief1 ...om uit een rijke familie te komen?

belief2 ...om ouders te hebben met een goede opleiding?

belief3 ...om hard te werken?

belief4 ...om de juiste mensen te kennen?

belief5 ...om een bepaald ras of huidskleur te hebben?

belief6 ...om als man of vrouw geboren te zijn?

Respondenten konden aangeven hoe ze over deze stellingen over vooruit komen in het leven dachten via de volgende vijf items: (1) Helemaal niet belangrijk; (2) Niet erg belangrijk; (3) Best belangrijk; (4) Erg belangrijk; (5) Absoluut noodzakelijk.

Belief_1 t/m 6 zijn allemaal gebruikt in de vragenset van het LISS panel om de perceptie van de samenleving als meritocratie te onderzoeken aldus Nieuwenhuis, een van de onderzoekers die de dataset heeft opgesteld (Leenen, 2024). Het draait bij deze variabelen dus niet om of de respondent zelf de meritocratische idealen van Young (1958) ondersteunt, maar of hij de samenleving waarneemt zodanig ingericht als meritocratie. Echter wijkt variabele belief3 af van de andere items doordat een hoge score op deze variabele duidt op een sterkere perceptie van de samenleving als meritocratie, waar een hogere score op de variabelen belief1, belief2, belief4, belief5, belief6 duidt op minder sterke perceptie van de samenleving als meritocratie. Deze items refereren aan factoren die binnen een meritocratische samenleving geen rol zouden

mogen spelen. Een hoge score op deze items wijst dan ook op minder gepercipieerde meritocratie.

De variabelen *belief1*, *belief2*, *belief4*, *belief5* en *belief6* zijn gespiegeld tot *belief1_reversed*, *belief2_reversed*.... Hierna is het gemiddelde hiervan berekend in de variabele *belief_mean* waarbij een hogere score een sterkere perceptie van de samenleving als meritocratie betekent. Naar deze variabele zal in het verdere onderzoek gerefereerd worden als “*gepercipieerde meritocratie*”.

Er is gecontroleerd wat de Cronbachs alfa bedraagt om te kijken of de items samen een goede maatstaaf zijn voor het meten van gepercipieerd. De Cronbachs alfa bedraagt 0,761, wat duidt op een acceptabele interne consistentie. Dit duidt erop dat de items onderling voldoende samenhangen om een schaal te vormen. Het is echter belangrijk om op te merken dat dit uitsluitend iets zegt over de betrouwbaarheid van de schaal en nog geen uitsluitsel geeft over de inhoudelijke validiteit hiervan. Hoewel deze schaal intern consistent lijkt is er theoretische onderbouwing nodig om te kijken of deze het construct percepties van de samenleving als meritocratie goed meet.

Belief3 meet een belangrijk onderdeel van meritocratische percepties, namelijk dat hard werken belangrijk is. Een hogere score duidt zoals eerder al gezegd op een sterkere perceptie dat de samenleving functioneert als meritocratie. *Belief3* wijkt in meerdere opzichten af van de andere variabelen. *Belief3* is normatief van aard en meet een positieve waarde: Het drukt immers uit wat mensen vinden dat zou moeten gelden. De andere items zijn eerder kritisch, ze gaan over wat volgens respondenten in werkelijkheid gebeurt. *Belief3* focust zich op individueel handelen en meet de overtuiging dat mensen invloed hebben op hun eigen leven. De andere *belief*-items gaan juist over beperkingen die buiten de macht van het individu liggen. Naar deze variabele zal in het verdere onderzoek gerefereerd worden als “*belang van hard werken*”.

Wanneer *belief3* zou worden samengevoegd met de andere *belief*-variabelen, ontstaat er kans op constructvervuiling: De samengestelde schaal zou dan niet langer één helder afgebakend construct meten. Daarnaast zouden normatieve en empirische bevindingen vertroebeld raken. Om deze reden is uiteindelijk gekozen om drie mediatie analyses uit te voeren:

Mediatie 1: *”belang van hard werken”* als mediator (“het is belangrijk om hard te werken”), om te toetsen hoe het specifieke geloof in hard werken als succesfactor samenhangt met inkomen en zorgen om ongelijkheid.

Mediatie 2: *“gepercipieerde meritocratie”* als mediator, waarmee gekeken wordt hoe de samengestelde score van percepties van de samenleving als meritocratie bredere scepsis ten aanzien van meritocratie vangt.

Mediatie 3: *”belang van hard werken”* en *“gepercipieerde meritocratie”* als mediërende variabelen. In dit model worden beide mediators gecombineerd om te kijken of het klassieke meritocratische principe een rol speelt in de relatie tussen inkomen en zorgen om ongelijkheid. Er zal worden gekeken of een van de twee mediërende variabelen een sterkere invloed heeft op hoe mensen zorgen om ongelijkheid ervaren dan de bredere samengestelde opvatting. Als één mediator “wint” kan het suggereren dat die mediator een belangrijkere rol speelt en dat dat onderdeel van de meritocratie als begrip een grotere rol speelt in het verband tussen inkomen en zorgen om ongelijkheid verklaren.

Controlevariabele 1: Geslacht

De eerste controlevariabele is de gelijknamige variabele uit de dataset: “geslacht”. Respondenten konden antwoorden volgens drie items: (1) Man; (2) Vrouw; (3) anders. Deze items zijn als volgt hergecodeerd dat nu (0) Man betekent en (1) Vrouw. Er waren slechts 4 waarden die (3) “anders” hadden ingevuld; deze zijn gekenmerkt als missende waarden, met het doel om de interpretatie te vereenvoudigen. Voor deze variabele wordt gecontroleerd om ervoor te zorgen dat het effect van inkomen onafhankelijk zal zijn van verschillen in geslacht. Hiermee wordt ook voorkomen dat het effect van de belangrijkste variabelen vertekend wordt door de controlevariabele.

Controlevariabele 2: Leeftijd

De tweede controlevariabele in het onderzoeksmodel is leeftijd in jaren. Er wordt hier om dezelfde reden als voor geslacht gecontroleerd. Als enkel leeftijd gebruikt zou worden betekent dat een veronderstelling van een constante lineaire verandering per extra levensjaar. Uit eerder onderzoek is gebleken dat inkomen dikwijls stijgt met leeftijd maar na een bepaalde leeftijd afvlakt of zelf afneemt (CBS, 2020). Ook zorgen om economische ongelijkheid zouden kunnen op jongere en oudere leeftijd verschillen van die in de jaren van middelbare leeftijd.

Om deze reden zal naast de variabele leeftijd ook leeftijd² opgenomen worden in de analyse. Op deze manier wordt ook de niet-lineaire relatie gemodelleerd, een model met alleen leeftijd zou de complexiteit van de relatie tussen leeftijd en inkomen missen. Samen zullen deze twee variabelen de controlevariabele *leeftijd* vormen.

Controlevariabele 3: Stedelijkheid

Naast de gebruikelijke controlevariabelen geslacht en leeftijd, zal er ook gecontroleerd worden voor stedelijkheid. In Nederland wonen mensen met hogere inkomens vaker in stedelijke gebieden. Uit onderzoek van Luttmer (2005) is gebleken dat er in steden vaak grotere inkomensverschillen en ongelijkheid zichtbaar zijn dan in minder stedelijke gebieden. Dit kan invloed hebben op hoe respondenten ongelijkheid ervaren en beoordelen. Daarnaast toont Mijs (2020) aan dat stedelijkheid samenhangt met houdingen ten aanzien van ongelijkheid. Stedelijkheid zou dus een verstorende factor kunnen zijn voor het onderzoeken van het effect van inkomen op ongelijkheid.

Door stedelijkheid mee te nemen als controlevariabele wordt rekening gehouden met geografische factoren, waardoor de kans op vertekening van effecten door ruimtelijke clustering wordt beperkt. In het bijzonder voorkomt dit dat waargenomen verbanden tussen inkomen en ongelijkheid in werkelijkheid het gevolg zijn van regionale verschillen.

Respondenten volgens vijf items aangeven hoe stedelijk hun woonplaats is: (1) Zeer sterk stedelijk; (2) Sterk stedelijk; (3) Matig stedelijk; (4) Weinig stedelijk; (5) Niet stedelijk. Deze variabele is hergecodeerd zodat een hoge score correspondeert met een hoge mate van stedelijkheid: (1) Niet stedelijk; (2) Weinig stedelijk; (3) Matig stedelijk; (4) Sterk stedelijk; (5) Zeer sterk stedelijk.

Analyse-opzet.

Voor het toetsen van de hypothesen zal er een lineaire regressieanalyse worden uitgevoerd, waarbij drie keer een mediatie analyse zal worden verricht. Deze analyses hebben als doel het hoofdeffect tussen inkomen en zorgen om economische ongelijkheid te onderzoeken en te toetsen of dit effect wordt gemedieerd door het meritocratische percepties. De hypothesen zullen als volgt getoetst worden:

Hypothese 1: “Naarmate men meer inkomen heeft, zal men minder zorgen hebben om economische ongelijkheid.”

Voor het toetsen van hypothese 1 wordt model 1 geschat. In het eerste model wordt het totale effect van netto gestandaardiseerd inkomen op zorgen om economische ongelijkheid geschat. De controlevariabelen worden ook toegevoegd aan het oorspronkelijke model om het effect van netto gestandaardiseerd inkomen op zorgen over economische ongelijkheid zuiver te kunnen schatten, zonder vertekening door mogelijke versturende factoren zoals geslacht, leeftijd en stedelijkheid. Dit model vormt ook de basis voor de verdere analyses waarin mediatie-effecten worden onderzocht.

Hypothese 2: “Het negatieve effect van inkomen op zorgen om economische ongelijkheid wordt deels verklaard doordat mensen met een hoger inkomen de samenleving meer als meritocratie zien.”

Om het eventuele mediatie effect uit hypothese 2 te bestuderen, worden allereerst model 2 en 3 geschat. Dit zijn lineaire modellen waarbij *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie* de afhankelijke variabelen zijn, welke voorspeld wordt door de onafhankelijke variabele inkomen en de controlevariabelen. Hiermee kan getoetst worden of inkomen samenhangt met *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie*. Deze samenhang is noodzakelijk voor mediatie, immers moet er een significant verband zijn tussen inkomen en meritocratische percepties voor een eventueel mediërend effect.

Model 4 bestaat uit de afhankelijke variabele, controlevariabelen, de onafhankelijke variabele en de mediator variabele *belang van hard werken*. Dit model is bedoeld voor het toetsen óf en in welke mate het effect van inkomen op zorgen over ongelijkheid verloopt via de overtuiging dat hard werken belangrijk is om vooruit te komen in het leven.

Vervolgens wordt eenzelfde model (5) geschat, maar nu met *gepercipieerde meritocratie* als mediator. Door tevens dit model te schatten kan worden nagegaan welke component van meritocratie, hard werken of afkomst, sterker bijdraagt aan de verklaring van het hoofdverband tussen inkomen en zorgen over economische ongelijkheid.

Als zesde zal het complete model (6) geschat worden waarbij zowel *belang van hard werken* als *gepercipieerde meritocratie* als mediërende variabelen worden opgenomen. In dit model worden beide vormen van meritocratische overtuigingen samen als mediators beschouwd in het verband tussen inkomen en zorgen om ongelijkheid.

Als laatste zal er een model (7) geschat worden met uitsluitend de afhankelijke variabele (zorgen over economische ongelijkheid) en de controlevariabelen, (geslacht, leeftijd). Met dit model kan getoetst worden of er controlevariabelen zijn die het verband tussen onafhankelijke,

mediërende en afhankelijke variabele verstoren, en wordt dus gecontroleerd of er alternatieve verklaringen voor zorgen om ongelijkheid zijn.

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Univariate statistieken

Tabel 1 presenteert de univariate statistieken. Respondenten tonen gemiddeld een relatief hoge bezorgdheid over ongelijkheid. Hoewel het gemiddelde wijst op brede maatschappelijke bezorgdheid, ($gem. = 4,7$; $SD = 1,13$ schaal 1-7) laat de standaarddeviatie zien dat de meningen uiteenlopen. De volledige schaal wordt benut ($min = 1$, $max = 7$), wat suggereert dat ongelijkheid niet door iedereen als een probleem wordt ervaren, of in elk geval niet in gelijke mate.

Ook wat betreft de overtuiging dat hard werken belangrijk is om ver te komen scoren respondenten relatief hoog ($gem. = 3,58$; $SD = 0,76$, op een schaal van 1–5). De verdeling is in tegenstelling tot zorgen om ongelijkheid meer geconcentreerd, wat duidt op relatief minder verschillen tussen respondenten.

Gepercipieerde meritocratie, met een schaal van 1-5, laat een gemiddeld beeld zien ($gem. = 3,17$; $SD = 0,61$), wat er dus niet op wijst dat een aanzienlijk deel van de respondenten de samenleving als sterk meritocratisch ervaart.

Wat betreft de controlevariabelen zien we dat het gemiddelde netto gestandaardiseerd huishoudinkomen ligt op €4.160 per maand ($SD = €2.480$, met een maximum van ruim €30.000). Binnen het variabele inkomen vallen, ondanks de standaardisatie, de grootste uitbijters te vinden met waardes meer dan 20 standaarddeviaties boven het gemiddelde. Qua geslacht is de verdeling redelijk gebalanceerd: 46% man en 54% vrouw.

Bivariate statistieken

Wanneer we de samenhang tussen de variabelen bekijken (Tabel 2), vallen een aantal patronen op die in lijn zijn met de theoretische verwachtingen. Respondenten met een hoger inkomen maken zich minder zorgen om ongelijkheid ($r = -0,23$, $p < 0,01$). Zorgen over ongelijkheid hangen negatief samen met *gepercipieerde meritocratie* ($r = -0,29$, $p < 0,01$), wat ondersteunt dat deze twee houdingen elkaar deels uitsluiten.

Daarnaast correleert netto gestandaardiseerd inkomen van huishoudens positief met gepercipieerde meritocratie ($r = 0,2$, $p < 0,01$). Deze resultaten ondersteunen het idee dat mensen met hogere inkomens vaker percepties hebben van de samenleving als meritocratisch ingericht. Of het door meritocratische percepties komt dat mensen met hogere inkomens zich daardoor ook minder zorgen maken om ongelijkheid wordt onderzocht in de regressieanalyses. Ook leeftijd ($r = -0,14$, $p < 0,01$) vertoont een negatieve correlatie met gepercipieerde meritocratie. Het feit dat leeftijd² ($r = -0,13$ $p < 0,01$) ook negatief correleert kan wijzen op een versterkte afname bij hogere leeftijden.

Voor correlaties met continue variabelen en gemiddelde schaal variabelen (zorgen om ongelijkheid, netto gestandaardiseerd inkomen, leeftijd, leeftijd² en *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie*) is gebruikt gemaakt van Pearsons correlatiecoëfficiënt, benoemd met ^a. Voor variabelen die niet zijn samengesteld uit meerdere items en dichotome variabelen is voor de correlatie gebruik gemaakt van Spearman's Rho, aangegeven met ^b

De spreiding in scores, met name in zorgen over ongelijkheid en meritocratische perceptie, in combinatie met de waargenomen correlaties, benadrukken dat er binnen de populatie verschillen bestaan. Deze scheidslijnen lijken vooral economisch van aard, maar worden ook licht beïnvloed door geslacht en leeftijd. Dit biedt een basis voor het toetsen van de hypothese dat mensen met hogere inkomens, eerder dan mensen met lagere inkomens, geneigd zijn ongelijkheid te legitimeren door meritocratische percepties.

Tabel 1

Beschrijving van de in de analyse opgenomen variabelen: gemiddelde (standaarddeviatie), minimum- en maximumwaarde, Q1, mediaan, Q3 en totaal aantal respondenten

	<i>Gemiddelde (standaarddeviatie)*</i>	<i>Minimum</i>	<i>Q1, 25^e percentiel</i>	<i>Q2,50^e percentiel</i>	<i>Q3, 75^e percentiel</i>	<i>Maximum</i>	<i>N totaal</i>
Zorgen over ongelijkheid (schaal 1-7)	4,7 (1,13)	1,25	4,00	4,75	5,50	7,00	1855
Inkomen (per duizend euro)	2,77(1,25)	0,00	1,94	2,70	3,54	8,89	1855
Belang van hard werken (schaal 1-5)	3,58 (0,76)	1,00	3,00	4,00	4,00	5,00	1855
Gepercipieerde meritocratie(schaal 1-5)	3,17(0,61)	1,00	2,80	3,20	3,60	5,00	1855
Leeftijd	45,59(13,78)	18,00	34,00	46,00	58,00	67,00	1855
Leeftijd ²	2268,35(1238,66)	324,00	1156,00	2116,00	3364,00	4489,00	1855
Geslacht*	45,23% (Man) 54,77% (Vrouw)	0,00	0,00	1,00	1,00	1,00	1855
Stedelijkheid	3,43(1,34)	1,00	2,00	4,00	5,00	5	1855

**Bij dichotome variabelen is de frequentieverdeling aangegeven in percentages*

Tabel 2*Product-momentcorrelaties van alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse*

Variabele	Zorgen over ongelijkheid	Netto gestandaardiseerd inkomen per huishouden	Leeftijd	Leeftijd ²	Geslacht (0 = man, 1 = vrouw)	Stedelijkheid	Belang van hard werken	Gepercipieerde meritocratie
Zorgen over ongelijkheid	1							
Inkomen (in duizend euro)	-0,23** ^a	1						
Leeftijd	0,04* ^a	0,01 ^a	1					
Leeftijd ²	0,05* ^a	0,01 ^a	0,99** ^a	1				
Geslacht (0 = man, 1 = vrouw)	0,15** ^a	-0,08** ^a	-0,08** ^a	0,08** ^a	1			
Stedelijkheid	0,07* ^a	-0,01 ^a	-0,14** ^a	-0,13** ^a	0,01 ^b	1		
Belang van hard werken	-0,10** ^b	0,08** ^a	-0,16** ^a	-0,16** ^a	0,02 ^b	-0,01 ^b	1	
Gepercipieerde meritocratie"	-0,29** ^a	0,02 ^a	0,09** ^a	0,08** ^a	-0,01 ^a	-0,16** ^b	-0,09** ^b	1

*significant bij $p < 0,05$, ** significant bij $p < 0,01$; tweezijdige toets; $N = 1855$. ^aGebruik gemaakt van Pearson's correlation, ^b Gebruik gemaakt van Spearman's Rho

Hypothesetoetsing en Modevaluatie

De eerste hypothese luidt dat mensen met een hoger inkomen zich minder zorgen maken over economische ongelijkheid. Model 1 biedt ondersteuning voor deze hypothese: er is een duidelijk negatief verband tussen inkomen en zorgen om ongelijkheid ($b = -0,19, p < 0,01$), ook wanneer er gecontroleerd wordt voor leeftijd, leeftijd², geslacht en stedelijkheid. Naarmate het huishoudinkomen met duizend euro stijgt, nemen de zorgen om ongelijkheid met gemiddeld 0,19 eenheid af. Rekening houdend met de standaardfout ($SE = 0,02$) wijst dit op een substantieel effect van inkomen op de zorgen om economische ongelijkheid.

De tweede hypothese stelt dat mensen met een hoger inkomen minder zorgen hebben over ongelijkheid, mede omdat zij sterker sterkere percepties van de samenleving als meritocratisch hebben. Om dit te toetsen is eerst gekeken of inkomen inderdaad positief of negatief samenhangt met meritocratische percepties en hard werken belangrijk vinden. Uit Model 2 en 3 blijkt dat inkomen zeer licht positief samenhangt met beide vormen van meritocratische perceptie: zowel met de overtuiging dat hard werken loont (*belang van hard werken*, $b = 0,05, p < 0,01$), als met het bredere idee dat de samenleving meritocratisch is ingericht (*gepercipieerde meritocratie*, $b = 0,01, p < 0,01$). Vooral het effect van inkomen op *gepercipieerde meritocratie* is zeer gering, echter wel significant. Deze significantie is nodig voor een eventuele mediatie, het effect is echter beperkt. Meritocratische percepties hangen dus maar zeer beperkt samen met de hoogte van het inkomen.

Om te onderzoeken of het belang van hard werken meritocratische percepties en het vervolgens ook echt invloed hebben op zorgen om ongelijkheid, zijn *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie* toegevoegd in Modellen 4 en 5. In beide modellen blijft inkomen een significante voorspeller van zorgen om ongelijkheid en verandert deze nauwelijks ($b = -0,19, p < 0,01$). Nauwkeuriger is dit nog te zien in de 95%-BHI's van de regressie-coëfficiënt van inkomen van model 1 [-0,265, -0,165] die nauwelijks verandert in model 4 [-0,228, -0,147] en model 5 [-0,229, -0,153].

Tegelijkertijd blijken beide vormen van meritocratische percepties zelf wel sterk samen te hangen met minder zorgen om ongelijkheid: Mensen die sterker geloven in het belang van hard werken (*belang van hard werken*) maken zich gemiddeld genomen minder zorgen over economische ongelijkheid. Dit effect is duidelijk negatief in model 4 ($b = -0,14, p < 0,01$). Ook sterkere

percepties van de samenleving als meritocratie (*gepercipieerde meritocratie*) in model 5 hangen sterk negatief samen met minder zorgen over ongelijkheid ($b = -0,54, p < 0,01$).

In Model 6 worden beide vormen van meritocratisch geloof tegelijk opgenomen. Dit model verklaart het meeste van alle modellen ($R^2 \text{ adj.} = .19$) en laat zien dat beide overtuigingen een duidelijke rol spelen in het verklaren van zorgen om economische ongelijkheid: *belang van hard werken* ($b = -0,18, p < 0,01$) en *gepercipieerde meritocratie* ($b = -0,56, p < 0,01$) laten een duidelijk negatief effect zien voor zorgen om economische ongelijkheid.

Het effect van inkomen op zorgen verandert weinig na het toevoegen van de variabelen ($b = -0,18, p < 0,01$).

De 95%-BHI's voor het totale effect $[-0,265, -0,165]$ in model 1 en het directe effect $[-0,220, -0,144]$ in model 6 overlappen voor het grootste deel. Door de maar geringe afname van de regressiecoëfficiënt van inkomen, in combinatie met de significante effecten van de mediators, kan niet met zekerheid worden gesteld dat er sprake is van mediatie. Er is maar een hele zwakke indicatie voor een mogelijke mediatie.

De sterke overlap tussen de betrouwbaarheidsintervallen laat te meer zien dat het directe effect van inkomen op zorgen bijna niet verdwijnt bij controle voor meritocratisch geloof, met andere woorden: het directe effect blijft bestaan en intact naast het indirecte pad via *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie*. Dit wijst erop dat de overtuiging dat hard werken belangrijk is en de overige meritocratische overtuigingen tezamen niet substantieel verklaren waarom inkomen samenhangt met zorgen over economische ongelijkheid. Ze hebben wél een eigen, onafhankelijke invloed, maar verklaren het verband tussen inkomen en zorgen om economische ongelijkheid niet of nauwelijks.

De modellen laten een duidelijke toename in verklarende kracht zien naarmate er meer variabelen worden toegevoegd. In Model 1, waarin slechts het netto gestandaardiseerd huishoudinkomen en de controlevariabelen zijn opgenomen als voorspeller van zorgen om economische ongelijkheid, wordt slechts een beperkte proportie van de variantie verklaard ($R^2 \text{ adj.} = 0,05$; $F\text{-change} = 99,61, p < 0,01$). Vrouwen maken zich wel duidelijk meer zorgen over economische ongelijkheid dan mannen ($b = 0,32, p < 0,01$), leeftijd lijkt geen rol te spelen in de zorgen om ongelijkheid ($b = 0,00, p < 0,05$).

Wanneer we naar de modelfit kijken, blijkt Model 6, waarin zowel *belang van hard werken* als *gepercipieerde meritocratie* zijn opgenomen, het best passende model. Dit model verklaart de

meeste variantie in zorgen om ongelijkheid ($R^2 \text{ adj.} = 0,19$) en levert een significante verbetering op ten opzichte van eerdere modellen met slechts één mediator: Ten opzichte van model 4 waarin alleen *belang van hard werken* is opgenomen als mediator ($F\text{-change} = 191,63$, $p < 0,01$), en ten opzichte van model 5 waarin enkel *gepercipieerde meritocratie* is opgenomen ($F\text{-change} = 31,29$, $p < 0,01$). Dit laat zien dat *belang van hard werken* aanvullende verklaringskracht heeft bovenop het model met alleen *gepercipieerde meritocratie* en vice versa. Model 6 biedt daarmee de beste statistische fit binnen de reeks modellen voor het voorspellen van zorgen om economische ongelijkheid.

Model 7 waarin alleen de controlevariabelen zijn opgenomen, verklaart slechts 2,4% van de variantie ($R^2 \text{ adj.} = 0,02$). Dit onderstreept dat leeftijd en geslacht op zichzelf weinig verklarende kracht hebben in vergelijking met *inkomen*, *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie*. Bovendien lijkt de opname van de controlevariabelen de onderzochte hoofdverbanden tussen, *inkomen*, *gepercipieerde meritocratie* en *zorgen over ongelijkheid* niet substantieel te beïnvloeden.

We kunnen dus niet spreken van een duidelijke mediatie: meritocratische percepties spelen een belangrijke rol in hoe mensen ongelijkheid legitimeren maar dit lijkt weinig te maken te hebben met individueel inkomen. Het feit dat beide vormen tegelijk bijdragen aan de verklaring, laat wel zien dat meritocratie op meerdere manieren werkt en invloed uitoefent, zowel via het idee dat hard werken belangrijk is, als via bredere meritocratische percepties van de samenleving.

Tabel 3

Regressiemodellen voor het effect van inkomen op zorgen over economische ongelijkheid, met perceptie van samenleving als meritocratie als mediërende variabele

	Model 1 ^a		Model 2 ^b		Model 3 ^c		Model 4 ^a		Model 5 ^a		Model 6 ^a		Model 7 ^a	
	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>b</i>	<i>SE</i>
Intercept	4,74**	0,31	3,83**	0,21	2,96**	0,17	5,27**	0,33	6,35**	0,32	7,10**	0,34	4,38**	0,89
Inkomen (in duizend euro)	-0,19**	0,02	0,05**	0,01	0,01**	0,01	-0,19**	0,02	-0,19**	0,02	-0,18	0,02		
Belang van hard werken							-0,14**	0,03			-0,18**	0,03		
Gepercipieerde meritocratie									-0,54**	0,04	-0,56**	0,04		
Leeftijd	0,00	0,01	-0,01	0,01	0,01	0,01	-0,01	0,01	0,01	0,01	0,01**	0,01	-0,01	0,01
Leeftijd ²	0,00	0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00	-0,02	0,00	0,09	0,00	0,00	0,00
Geslacht (0=man, 1=vrouw)	0,32**	0,05	0,03	0,04	-0,01	0,03	0,32**	0,05	0,32**	0,05	0,32**	0,05	0,36**	0,05
Stedelijkheid	0,07	0,02	-0,01	0,01	-0,06**	0,01	0,07	0,02	0,04	0,02	0,03**	0,02	0,07**	0,02
R ² Adjusted	0,05		0,03		0,03		0,09		0,16		0,12		0,03	
N	1854		1854		1854		1854		1854		1854		1854	
F-Change	99,61**						16,486**		175,65**		31,29**			

* significant bij $p < 0,05$; ** significant bij $p < 0,01$

^a afhankelijke variabele is zorgen om economische ongelijkheid; ^b afhankelijke variabele is geloof in hard werken om vooruit te komen (*belang van hard werken*); ^c afhankelijke variabele is perceptie van samenleving als meritocratie (*gepercipieerde meritocratie*)

Conclusie & Discussie

Dit onderzoek richtte zich op de vraag in hoeverre inkomen ten grondslag ligt aan het gebrek aan zorgen om economische ongelijkheid, en of percepties van de samenleving als meritocratie hierin een verklarende tussenstap vormt. Waar eerder onderzoek Mijs (2019, 2020) zich voornamelijk richtte op het verband tussen meritocratisch denken en zorgen om ongelijkheid, wordt in deze studie getracht te achterhalen of inkomen zowel de basis vormt van zorgen om economische ongelijkheid als van percepties van de samenleving als meritocratie.

De verwachting van een negatief verband tussen inkomen en zorgen om economische ongelijkheid vindt duidelijke ondersteuning in de resultaten. Inkomen, als indicator van economische positie, speelt duidelijk een rol in hoe mensen denken over economische ongelijkheid, waarmee ondersteuning wordt gevonden voor de eerste hypothese (H1). Hiermee valt ook een potentiële indicatie te vinden voor de “eigen belang” hypothese van Meltzer & Richard (1981), de theorie dat individuen met een betere economische positie meer baat hebben bij economische ongelijkheid en daarom dit meer legitimeren dan zij met een lagere economische positie. Om te kijken of dit onderliggende mechanisme daadwerkelijk plaatsvindt zal moeten blijken uit eventueel toekomstig onderzoek.

Tussen meritocratische percepties en zorgen om economische ongelijkheid wordt tevens een duidelijk verband gevonden: Zij die ervan overtuigd zijn dat de samenleving meritocratisch is ingericht maken zich duidelijk minder zorgen om economische ongelijkheid. Hiermee wordt eens te meer ondersteuning gevonden voor het in de literatuur veelvuldig gehoorde verband tussen meritocratie en het gebrek aan zorgen om ongelijkheid; Het verband tussen de perceptie dat de samenleving een meritocratie is en het gebrek aan zorgen om ongelijkheid lijkt onmiskenbaar. (Mijs 2019, Jost et al, 2003).

Waar deze studie zich echter op focuste en daarmee onderscheidde van vorige studies, is de vraag of inkomen aan zowel de basis van zorgen om economische ongelijkheid alsmede meritocratische percepties zou liggen.

Inkomen heeft invloed op zorgen om ongelijkheid, deze is onbetwist, maar verandert niet bij het toevoegen van meritocratische overtuigingen aan het model. In navolging van eerder gedaan onderzoek is gekeken of het verband tussen inkomen en economische ongelijkheid zou veranderen bij het toevoegen van gepercipieerde meritocratie, dit is niet het geval, het directe

effect blijft intact. Er is dus geen bewijs gevonden dat er een mediatie plaatsvindt tussen inkomen, meritocratie en zorgen om economische ongelijkheid (H2).

Hoe zeer je gelooft dat de samenleving is ingericht als meritocratie hangt maar zeer beperkt samen met inkomen. Vanuit de theorie werd volgens de “eigen belang” hypothese verondersteld, dat zij met een hoger inkomen meer belang zouden hebben bij de perceptie dat de samenleving meritocratisch is ingericht (Meltzer and Richard, 1981) en om deze reden sterkere percepties van de samenleving als meritocratie zouden hebben. Hiervoor wordt geen ondersteuning gevonden, hoe zeer je de samenleving ziet als meritocratie en hoeveel belang je hecht aan hard werken wordt amper bepaald door verschillen in inkomen. Door het ontbreken van deze samenhang kunnen meritocratische niet het verband tussen inkomen en zorgen om economische ongelijkheid verklaren.

Meritocratische overtuigingen vormen dus geen doorslaggevende tussenliggende factor in het verband tussen inkomen en economische ongelijkheid.

Dit wijst erop dat de overtuiging dat hard werken belangrijk is om verder te komen in het leven en overige meritocratische percepties tezamen een gebrek aan zorgen over economische ongelijkheid verklaren, maar dat deze invloed onafhankelijk is van inkomen.

Wel kan worden gesteld dat meritocratische percepties belangrijk zijn in het verklaren van het gebrek aan zorgen om economische ongelijkheid maar dat deze niet uitsluitend als verklaring voor zorgen om economische ongelijkheid kunnen worden aangeleverd, het verband tussen inkomen en economische ongelijkheid blijft intact en daarmee ook van waarde.

Dat zowel inkomen als meritocratisch denken onafhankelijk samenhangen met zorgen over ongelijkheid, wijst op een complexe interactie tussen materiële positie en ideologische rechtvaardiging. Mensen kunnen ongelijkheid dus legitimeren vanuit overtuiging, vanuit eigenbelang, of beide tegelijk. Deze conclusies laten ook ruimte voor verder onderzoek om te bestuderen of het gebrek aan zorgen om economische ongelijkheid is afgenomen door de toegenomen welvaart die in Nederland sinds de jaren 80 is waar te nemen Centraal Bureau Voor de Statistiek (2021).

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van inkomen als indicator van economische positie. Ondanks dat dit een veelgebruikte meetmaat is voor de economische positie van het individu, bestaat het risico dat bepaalde groepen in de dataset niet volledig representatief zijn voor hun werkelijke

economische situatie. Waar inkomen in dit geval gebruikt is als afspiegeling van economische positie, kan deze tekort schieten in gevallen waarbij bijvoorbeeld door erfenissen, een hoog vermogen is vergaard, maar dit niet per definitie correspondeert met een hoog inkomen. Dit kan hebben geleid tot een onderschatting van het effect van inkomen op zorgen om economische ongelijkheid: Er zijn mogelijk mensen met een laag inkomen en een hoog vermogen, die qua sociale klasse beter zouden corresponderen met een hogere economische positie.

De data (Leenen, 2024) bevatte niet de mogelijkheden om ook onderzoek te doen naar het vermogen van individuen. Dit zou een mismatch tussen verklarende variabele inkomen en het werkelijke concept dat onderzocht werd, namelijk zorgen om economische ongelijkheid, die mogelijk ook worden gevoed door vermogensongelijkheid

Een andere limitatie van de data is dat er niet gestandaardiseerd kon worden voor het aantal uur dat gewerkt wordt, wat mogelijk ook een vertekening van resultaten zou kunnen opleveren, hierdoor kon niet worden gecorrigeerd voor mensen met een laag inkomen, maar die bewust weinig werken. Dit kan mogelijk een onzuivere afspiegeling van economische positie opleveren.

Ook is het aannemelijk dat andere factoren, zoals politieke ideologie, vertrouwen in instituties of andere culturele waarden, samenhangen met zowel inkomen als meritocratie. Er is mede door deze reden bewust gekozen om niet te controleren voor opleiding, aangezien deze zowel mogelijk zelf onderdeel van het causale pad zou zijn. Opleiding is sterk gerelateerd aan inkomen, meritocratische percepties én vaak aan zorgen over ongelijkheid. Opleiding speelt mogelijk een vergelijkbare verklarende rol, als inkomen zelf en biedt hiermee dus geen neutrale controle. Toekomstig onderzoek zou deze dimensies kunnen meenemen om tot een meer completere verklaring te komen van houdingen ten aanzien van ongelijkheid.

De resultaten van dit onderzoek dragen bij aan de bestaande literatuur door te laten zien dat zowel inkomen als gepercipieerde meritocratie onafhankelijk samenhangen met zorgen om economische ongelijkheid. Hiermee wordt ondersteuning gevonden dat het verklaren van zorgen om ongelijkheid niet uitsluitend via meritocratische percepties kan en mag verlopen zoals veelal verondersteld wordt. Ook inkomen speelt een belangrijke rol in het verklaren van zorgen om ongelijkheid.

Voor beleidsmakers en verder onderzoek dat gericht is op het verminderen van economische ongelijkheid, is het dus cruciaal om ook individuele belangen en economische omstandigheden mee te nemen. Deze omstandigheden blijken zeer bepalend voor hoe ongelijkheid wordt

waargenomen en gelegitimeerd. Bij vervolgonderzoek zou een kwalitatieve insteek meer inzicht kunnen bieden in de gedachtegang achter de houdingen ten opzichte van economische ongelijkheid.

Uiteindelijk laat dit onderzoek zien dat zorgen om ongelijkheid voortkomen uit een complexe wisselwerking tussen percepties en eigen belang. Om deze houdingen werkelijk te doorgronden, is een benadering nodig die beide dimensies, zowel inkomen als meritocratische percepties, serieus neemt.

Literatuur

- Andersen, R., & Curtis, J. (2015). Social Class, Economic Inequality, and the Convergence of Policy Preferences: Evidence from 24 Modern Democracies. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne de Sociologie*, 52(3), 266–288.
<https://doi.org/10.1111/cars.12077>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press.
- Barkhuizen, E. N., Masakane, G., & Van der Sluis, L. (2022). In Search of Factors That Hinder the Career Advancement of Women to Senior Leadership Positions. *SA Journal of Industrial Psychology*, 48(1). <https://doi.org/10.4102/sajip.v48i0.1986>
- Bloodworth, J. (2016). The myth of meritocracy: Why working--class kids still get working--class jobs. Biteback Publishing
- Centraal Bureau Voor de Statistiek. (2021). *Koopkracht sinds 1977 met bijna 60 procent gestegen*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/41/koopkracht-sinds-1977-met-bijna-60-procent-gestegen>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Inkomensongelijkheid*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2021/inkomens-verdeeld-40-jaar-in-vogelvlucht/3-inkomensongelijkheid>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024). *Herkomstsegregatie in Nederland: een netwerkanalyse*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2024/herkomstsegregatie-in-nederland-een-netwerkanalyse>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024). *Geregistreeerde criminaliteit: Tijdreeks vanaf 1948*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83723NED>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2024). *Gezonde levensverwachting: Vanaf 1981*.

- <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/71950ned>
- Elchardus, M., & Smits, W. (2008). The vanishing flexible: ambition, self-realization and flexibility in the career perspectives of young Belgian adults. *Work, Employment and Society*, 22(2), 243–262. <https://doi.org/10.1177/0950017008089103>
- van Eijk, G., Reeskens, T., & Keuzenkamp, S. (2015). Ongelijkheid in Nederland. *Sociologie*, 11(3-4), 519-544.
- Furnham, A. (1985). Just world beliefs in an unjust society: A cross cultural comparison. *European Journal of Social Psychology*, 15(3), 363–366.
<https://doi.org/10.1002/ejsp.2420150310>
- Furnham, A. (1993). Just World Beliefs in Twelve Societies. *The Journal of Social Psychology*, 133(3), 317–329. <https://doi.org/10.1080/00224545.1993.9712149>
- Furnham, A. (2003). Belief in a just world: research progress over the past decade. *Personality and Individual Differences*, 34(5), 795–817.
[https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(02\)00072-7](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(02)00072-7)
- Gezonde levensverwachting; vanaf 1981*. (2024, November). Centraal Bureau Voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/71950ned>
- Haddon, E., & Wu, C. (2021). How does actual Inequality Shape People’s Perceptions of Inequality? A Class Perspective. *Sociological Perspectives*, 65(5), 073112142110621.
<https://doi.org/10.1177/07311214211062106>
- Hills, J., & Stewart, K. (2005). *A more equal society ?New Labour, poverty, inequality and exclusion*. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781861345783.001.0001>
- Jost, J. T., & Banaji, M. R. (1994). The Role of Stereotyping in system-justification and the Production of False Consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1–27.
<https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1994.tb01008.x>
- Jost, J. T., Banaji, M. R., & Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory:

- Accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25(6), 881–919.
- Kalleberg, A. L. (2000). Nonstandard Employment Relations: Part-time, Temporary and Contract Work. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 341–365.
<https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.341>
- Kay, A. C., & Jost, J. T. (2003). Complementary justice: Effects of “poor but happy” and “poor but honest” stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 823–837.
- Kremer, M., Bovens, M., Schrijvers, E., & Went, R. (2014). *Hoe ongelijk is Nederland?* Amsterdam University Press.
- Leenen, J. (2024, July 5). *Werkbeleving En Maatschappelijke Opvattingen over Ongelijkheid*. <https://www.centerdata.nl/>; Centerdata Tilburg.
- LISS panel. (2023). *About us -LISS Panel*. <https://www.lissdata.nl/about-us>
- LISS Panel. (2023). *How it works – LISS Panel*. Geraadpleegd op 1 april 2025, van <https://www.lissdata.nl/how-it-works>
- Lerner, M. J. (1980). *The Belief in a Just World: A Fundamental Delusion*. Plenum Press.
- Luttmer, E. F. P. (2005). Neighbors as Negatives: Relative Earnings and Well-Being*. *Quarterly Journal of Economics*, 120(3), 963–1002.
<https://doi.org/10.1162/003355305774268255>
- Mahutga, Matthew C., and Judith Stepan-Norris. 2007. “Ideological Hegemony.” In *Blackwell Encyclopedia of Sociology*, ed. George Ritzer. London: Blackwell, 2227–30
- Meltzer, A. H., & Richard, S. F. (1981). A Rational Theory of the Size of Government. *Journal of Political Economy*, 89(5), 914–927.
- Mijs, J. (2019). The paradox of inequality: income inequality and belief in meritocracy go hand in hand. *Socio-Economic Review*, 19(1). <https://doi.org/10.1093/ser/mwy051>

- Mijs, J., & Savage, M. (2020). Meritocracy, Elitism and Inequality. *The Political Quarterly*, 91(2). <https://doi.org/10.1111/1467-923x.12828>
- Morris, K., Bühlmann, F., Sommet, N., & Vandecasteele, L. (2022). The paradox of local inequality: Meritocratic beliefs in unequal localities. *The British Journal of Sociology*, 73(2), 421–460.
- Musterd, S., & Ostendorf, W. (2013). *Urban segregation and the welfare state: Inequality and exclusion in Western cities*. Routledge.
- Newman, B. J., Johnston, C. D., & Lown, P. L. (2014). False Consciousness or Class Awareness? Local Income Inequality, Personal Economic Position, and Belief in American Meritocracy. *American Journal of Political Science*, 59(2), 326–340. <https://doi.org/10.1111/ajps.12153>
- Norton, M., & Ariely, D. (2011). Building a Better America--One Wealth Quintile at a Time. *Perspectives on Psychological Science*, 6(1), 9–12. <https://doi.org/10.1177/1745691610393524>
- OECD (2011), *Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising*, OECD Publishing, Paris
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press.
- Pines, C. L. (1993). *Ideology and false consciousness: Marx and his historical progenitors* (Vol. 8). SUNY Press.
- Putnam, R. D. (2015). *Our kids: The American dream in crisis*. Simon & Schuster.
- Qureshi, Z. (2023). Rising inequality: A major issue of our time. In *Brookings*.
- Savage, M., Devine, F., Cunningham, N., Taylor, M., Li, Y., Hjellbrekke, J., Le Roux, B., Friedman, S., & Miles, A. (2013). A New Model of Social Class? Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment. *Sociology*, 47(2), 219–250. <https://doi.org/10.1177/0038038513481128>
- Shariff, A. F., Wiwad, D., & Akin, L. B. (2016). Income mobility breeds tolerance for

income inequality: Cross-national and experimental evidence. *Perspectives on Psychological Science*, 11(3), 373–380.

De Vos, Klaas. *Imputation of Income in Household Questionnaire LISS Panel*. ©

CentERdata, Tilburg, 2012, 11 Sept. 2011.

Wright, Olin (2005). *Approaches to Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

Young, M. (2006). Looking Back on Meritocracy. *The Political Quarterly*, 77(s1), 73–77.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-923x.2006.00782.x>

Young, M. D. (1958). *The Rise of the Meritocracy*. Routledge.

Bijlage 1

In deze bijlage worden de variabelen en items die gebruikt zijn om de hypothesen te toetsen toegelicht en beschreven. Daarnaast wordt beschreven hoe de variabelen geoperationaliseerd zijn, zodat ze bruikbaar zijn om te onderzoeken.

Filter

Er is een filter gemaakt voor het in- en uitschakelen van missende waarden. Wanneer het filter is ingeschakeld, worden alleen respondenten meegenomen die op alle vragen van de variabelen in deze analyse worden gebruikt antwoord hebben gegeven. Wanneer het filter is uitgeschakeld worden de missende waarden wél meegenomen. Allereerst zullen in deze bijlage alle variabelen zonder enige bewerkingen worden laten zien, hierbij is het filter dus uitgeschakeld. Bij de beschrijvende statistieken van de uiteindelijke variabelen is het filter ingeschakeld.

Om schending van de assumptie van onafhankelijke observaties te voorkomen is gekozen om uit elk huishouden maximaal één respondent mee te nemen in de analyse. Voor huishoudens met meerdere respondenten is willekeurig één geselecteerd.

missende waarden verwijderen

```
RECODE RES_1 (MISSING=0) (ELSE=1) INTO obs.
EXECUTE.
```

```
USE ALL.
```

```
COMPUTE filter_$=(obs = 1).
```

```
VARIABLE LABELS filter_$ 'obs = 1 (FILTER)'.

```

```
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

```

```
FORMATS filter_$ (f1.0).

```

```
FILTER BY filter_$.

```

```
EXECUTE.
```

filter voor willekeurig een respondent uit huishouden

* Encoding: UTF-8.

* Stap 0: Maak een filtervariabele voor complete cases.

```
COMPUTE complete_case = NOT MISSING(ineq_mean) AND NOT
MISSING(belief_sum) AND NOT MISSING(belief3) AND NOT
MISSING(nettohh_f) AND NOT MISSING(leeftijd) AND NOT
MISSING(Geslacht_correct).
EXECUTE.
```

* Selecteer alleen complete cases.

```
SELECT IF (complete_case = 1).
EXECUTE.
```

* Stap 1: Sorteert op huishouden ID.

```
SORT CASES BY nohouse_encr (A).
```

```

* Stap 2: Maak een randomgetal aan per respondent.
COMPUTE randomgetal = RV.UNIFORM(0,1).
EXECUTE.

* Stap 3: Sorteert opnieuw op huishouden ID en randomgetal.
SORT CASES BY nohouse_encr (A) randomgetal (A).

* Stap 4: Vlag voor eerste persoon per huishouden.
DO IF ($CASENUM = 1).
    COMPUTE flag = 1.
ELSE IF (LAG(nohouse_encr) ~= nohouse_encr).
    COMPUTE flag = 1.
ELSE.
    COMPUTE flag = 0.
END IF.
EXECUTE.

* Stap 5: Selecteer alleen de eerste persoon per huishouden.
SELECT IF (flag = 1).
EXECUTE.

* Stap 6: Opruimen van tijdelijke variabelen.
DELETE VARIABLES randomgetal flag complete_case.
EXECUTE.

```

Netto inkomen per huishouden, geïmputeerd (nettohh_f)

Oorspronkelijke variabele: Netto inkomen per huishouden, Het gemiddelde netto inkomen per huishouden van alle respondenten is 4326,79 euro per maand. De verdeling van het netto inkomen is duidelijk rechtsscheef. Dit betekent dat de meeste huishoudens een relatief laag inkomen hebben, terwijl er een kleine groep is met een zeer hoog inkomen. Dit zorgt voor een lange staart aan de rechterkant. Dit is een vaak voorkomend patroon bij inkomens, aangezien er vaak een kleine groep is met een uitzonderlijk hoog inkomen, terwijl het merendeel in een lager segment valt. De standaarddeviatie van deze variabele is vrij hoog, wat duidt op een grote spreiding. Dit komt doordat het maximale inkomen erg hoog is (30509 euro) en het minimum 0 euro is. Van alle variabelen is dit de variabele met de meeste missende waarden (341).

Syntax:

```

DESCRIPTIVES VARIABLES=nettohh_f
  /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

GRAPH
  /HISTOGRAM=nettohh_f.

```

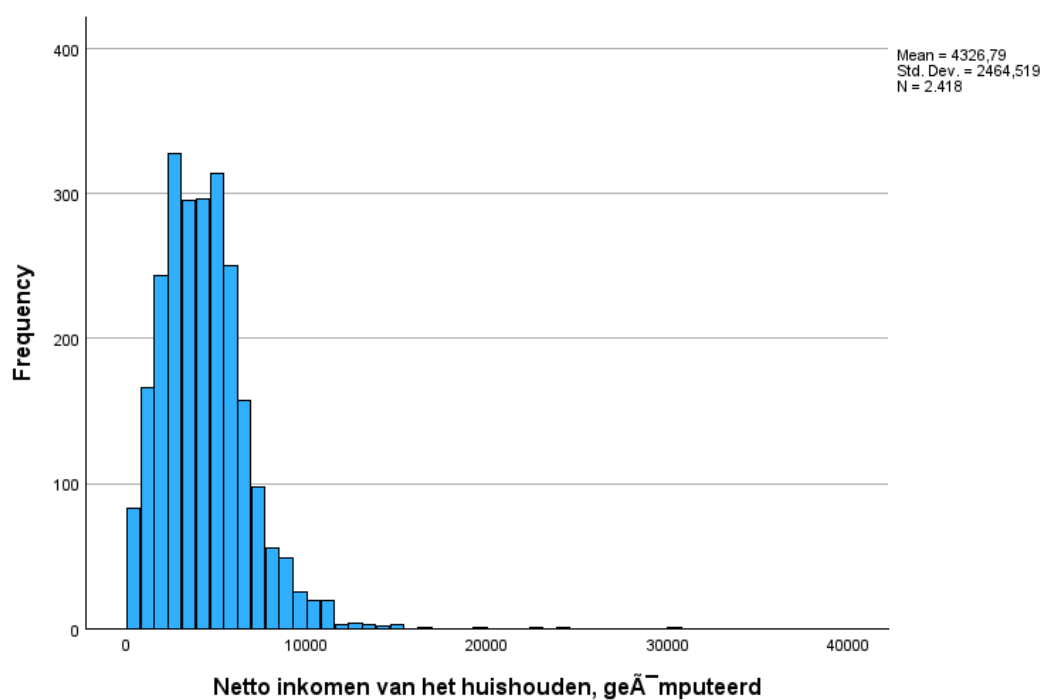
```

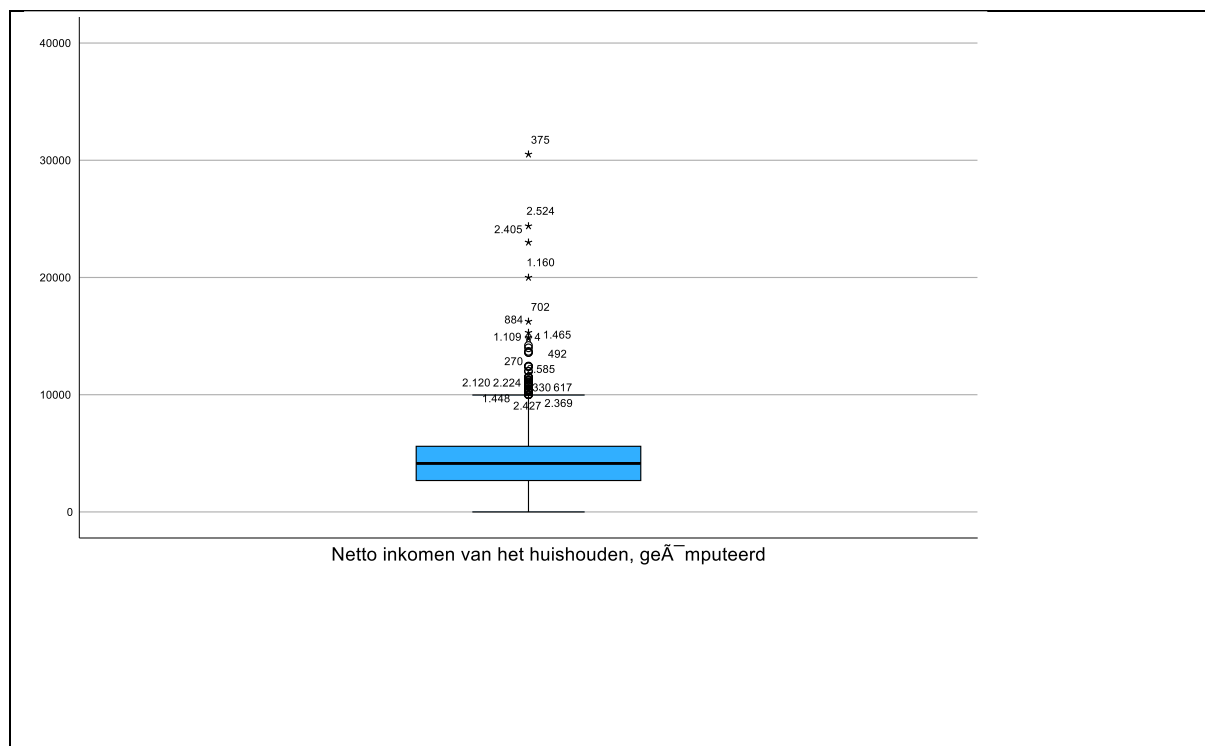
EXAMINE VARIABLES=nettohh_f /COMPARE VARIABLE
/PLOT=BOXPLOT /STATISTICS=NONE /NOTOTAL
/MISSING=LISTWISE.
EXAMINE VARIABLES=nettohh_f /COMPARE VARIABLE
/PLOT=BOXPLOT /STATISTICS=NONE /NOTOTAL
/MISSING=LISTWISE.

```

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
nettohh_f Netto inkomen van het huishouden, geïmputeerd	2418	0	30509	4326,79	2464,519
Valid N (listwise)	2418				

Bewerkingen: Omwille van de interpretaties en de leesbaarheid van de resultaten is gekozen om het netto gestandaardiseerd maandinkomen per huishouden uit te drukken in duizenden euro's.

Om het inkomen van de huishoudens met verschillende grootte en samenstelling van respondenten eerlijk te kunnen vergelijken wordt het huishoudinkomen gestandaardiseerd. Aan het gestandaardiseerde inkomen wordt vaak gerefereerd met de term koopkracht. Standaardiseren gebeurt door het netto inkomen van de huishoudens te delen door de equivalentiefactor. Voor het standaardiseren worden de equivalentiefactoren van het CBS (2024) aangehouden.

Syntax:

delen door 100

```
COMPUTE nettohh_f_d = nettohh_f / 1000.
EXECUTE.
```

Standaardisatie inkomen

* Bereken aantal volwassenen.

```
COMPUTE aantalvolw = aantalhh - aantalki.
```

* Maak variabele voor equivalentiefactor.

```
COMPUTE equivalatiefactor = $SYSMIS.
```

* Stap 1: Exacte waarden uit de CBS-tabel.

```
DO IF (aantalvolw = 1 AND aantalki = 0).
```

```
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.00.
```

```
ELSE IF (aantalvolw = 1 AND aantalki = 1).
```

```
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.32.
```

```
ELSE IF (aantalvolw = 1 AND aantalki = 2).
```

```

    COMPUTE equivalatiefactor = 1.52.
ELSE IF (aantalvolw = 1 AND aantalki = 3).
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.73.
ELSE IF (aantalvolw = 1 AND aantalki = 4).
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.93.
ELSE IF (aantalvolw = 2 AND aantalki = 0).
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.40.
ELSE IF (aantalvolw = 2 AND aantalki = 1).
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.69.
ELSE IF (aantalvolw = 2 AND aantalki = 2).
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.91.
ELSE IF (aantalvolw = 2 AND aantalki = 3).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.09.
ELSE IF (aantalvolw = 2 AND aantalki = 4).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.28.
ELSE IF (aantalvolw = 3 AND aantalki = 0).
    COMPUTE equivalatiefactor = 1.78.
ELSE IF (aantalvolw = 3 AND aantalki = 1).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.00.
ELSE IF (aantalvolw = 3 AND aantalki = 2).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.16.
ELSE IF (aantalvolw = 3 AND aantalki = 3).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.32.
ELSE IF (aantalvolw = 3 AND aantalki = 4).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.49.
ELSE IF (aantalvolw = 4 AND aantalki = 0).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.02.
ELSE IF (aantalvolw = 4 AND aantalki = 1).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.19.
ELSE IF (aantalvolw = 4 AND aantalki = 2).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.37.
ELSE IF (aantalvolw = 4 AND aantalki = 3).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.53.
ELSE IF (aantalvolw = 4 AND aantalki = 4).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.68.
END IF.

* Stap 2: Extrapolatie voor meer dan 4 volwassenen of 4
kinderen.
* Bepaal basispunt: 4 volwassenen + 4 kinderen = 2.68
* Veronderstel: +0.20 per extra volwassene, +0.16 per extra
kind (boven 4e kind).

DO IF (MISSING(equivalatiefactor)).
    COMPUTE extra_volw = MAX(0, aantalvolw - 4).
    COMPUTE extra_kind = MAX(0, aantalki - 4).
    COMPUTE equivalatiefactor = 2.68 + (extra_volw * 0.20) +
(extra_kind * 0.16).
END IF.

* Stap 3: Bereken het gestandaardiseerde netto huishoudinkomen.

```

```

COMPUTE nettohh_eq = nettohh_f_d / equivalatiefactor.
VARIABLE LABELS nettohh_eq 'Netto huishoudinkomen
gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl.
extrapolatie)'.
EXECUTE.

```

Zorgen om economische ongelijkheid (ineq_mean)

Oorspronkelijke variabele: De mate waarin respondenten zich zorgen maken over economische ongelijkheid is gemeten aan de hand van de volgende stellingen:

ineq_1: De verschillen in inkomen zijn in Nederland te groot.

ineq_3: De overheid moet maatregelen nemen om verschillen tussen arm en rijk kleiner te maken.

ineq_4: Bedrijven moeten maatregelen nemen om verschillen in beloning tussen hun werknemers met hoge lonen en met lage lonen te verkleinen.

ineq_5: Ik maak me kwaad over verschillen in rijkdom tussen de rijken en de armen.

Respondenten konden op een zeven-punt schaal aangeven hoe ze over deze stellingen dachten op: (1) Helemaal oneens; (2) Oneens; (3) Een beetje oneens; (4) Niet oneens en niet eens; (5) Een beetje eens; (6) Eens; (7) Helemaal eens.

De variabelen ineq_1, ineq_3 en ineq_4 hebben allemaal gemiddelden die iets boven het midden van de schaal (1-7) gecentreerd zijn. Er lijkt dus een redelijke instemming voor deze variabelen over economische ongelijkheid. De standaarddeviatie van $\pm 1,4$ wijst op een beperkte spreiding en op afwezigheid van veel extreme waarden. Ineq_5 heeft een lager gemiddelde (4,0) en hogere standaarddeviatie (1,69) wat duidt op meer verdeeldheid over het kwaad maken over ongelijkheid en gemiddeld gezien minder instemming.

Syntax:

```

FREQUENCIES VARIABLES= ineq_1 ineq_3 ineq_4 ineq_5 /NTILES=4
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM /ORDER=ANALYSIS.

```

```

GRAPH
/HISTOGRAM=ineq_1.

```

```

GRAPH
/HISTOGRAM=ineq_3.

```

```

GRAPH
/HISTOGRAM=ineq_4.

```

```

GRAPH
/HISTOGRAM=ineq_5.

```

Statistics

		ineq_1 De verschillen in inkomen zijn in Nederland te groot.	ineq_3 De overheid moet maatregelen nemen om verschillen tussen arm en rijk kleiner te	ineq_4 Bedrijven moeten maatregelen nemen om verschillen in beloning tussen hun werknemers	ineq_5 Ik maak me kwaad over verschillen in rijkdom tussen de rijken en de armen.
N	Valid	2694	2694	2694	2694
	Missing	25	25	25	25
Mean		4,90	4,84	4,87	4,00
Std. Deviation		1,403	1,491	1,398	1,687
Minimum		1	1	1	1
Maximum		7	7	7	7

ineq_1 De verschillen in inkomen zijn in Nederland te groot.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal oneens	39	1,4	1,4	1,4
	2 Oneens	187	6,9	6,9	8,4
	3 Een beetje oneens	183	6,7	6,8	15,2
	4 Niet oneens en niet eens	478	17,6	17,7	32,9
	5 Een beetje eens	768	28,2	28,5	61,4
	6 Eens	781	28,7	29,0	90,4
	7 Helemaal eens	258	9,5	9,6	100,0
	Total	2694	99,1	100,0	
Missing	System	25	,9		
Total		2719	100,0		

ineq_3 De overheid moet maatregelen nemen om verschillen tussen arm en rijk kleiner te

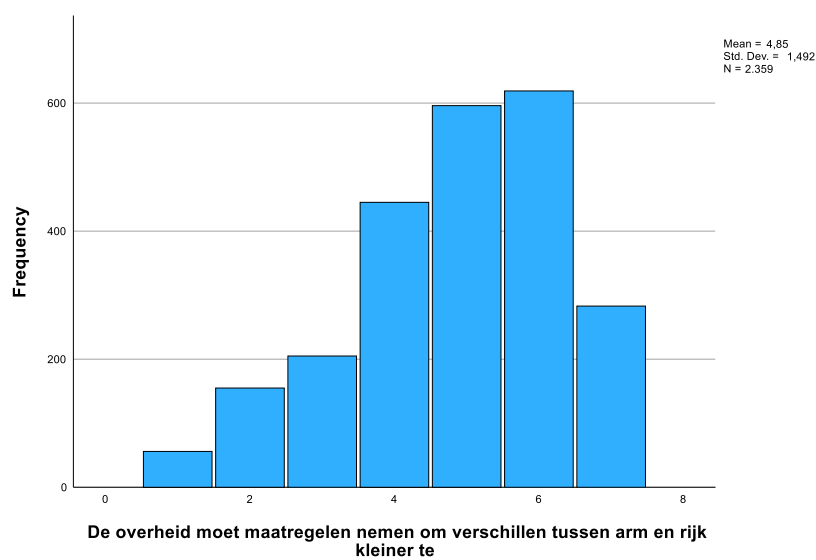
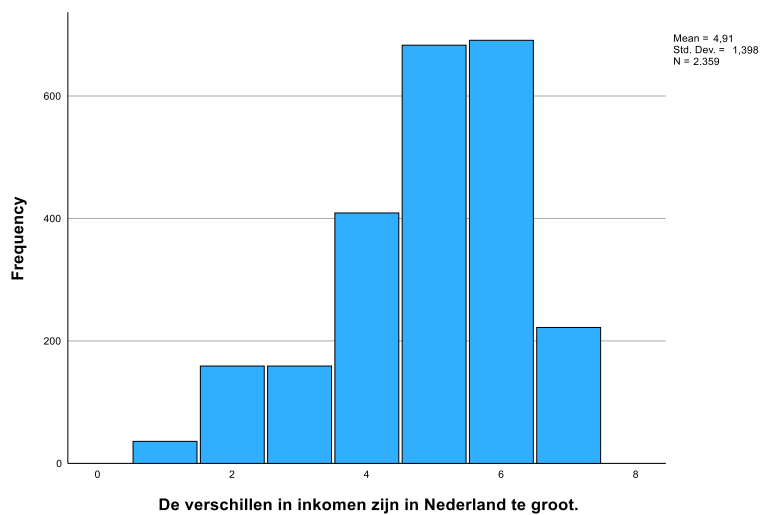
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal oneens	64	2,4	2,4	2,4
	2 Oneens	180	6,6	6,7	9,1
	3 Een beetje oneens	231	8,5	8,6	17,6
	4 Niet oneens en niet eens	523	19,2	19,4	37,0
	5 Een beetje eens	673	24,8	25,0	62,0
	6 Eens	709	26,1	26,3	88,3
	7 Helemaal eens	314	11,5	11,7	100,0
	Total	2694	99,1	100,0	
Missing	System	25	,9		
Total		2719	100,0		

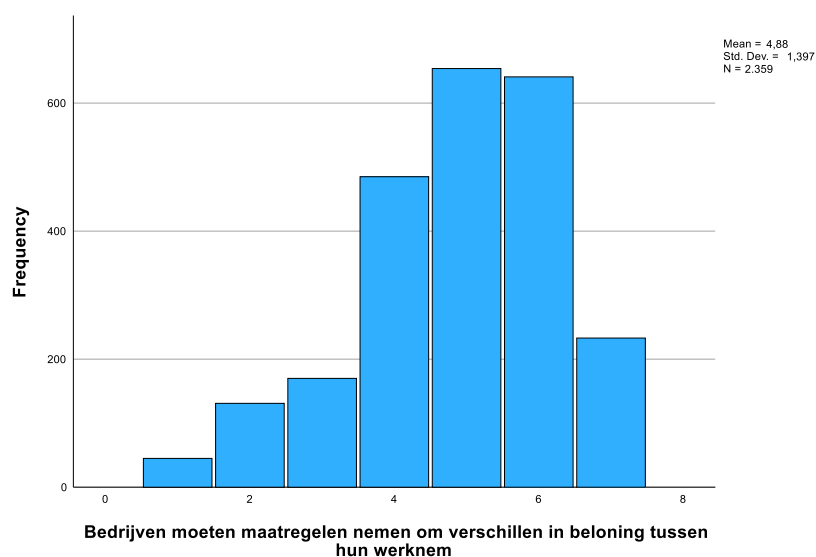
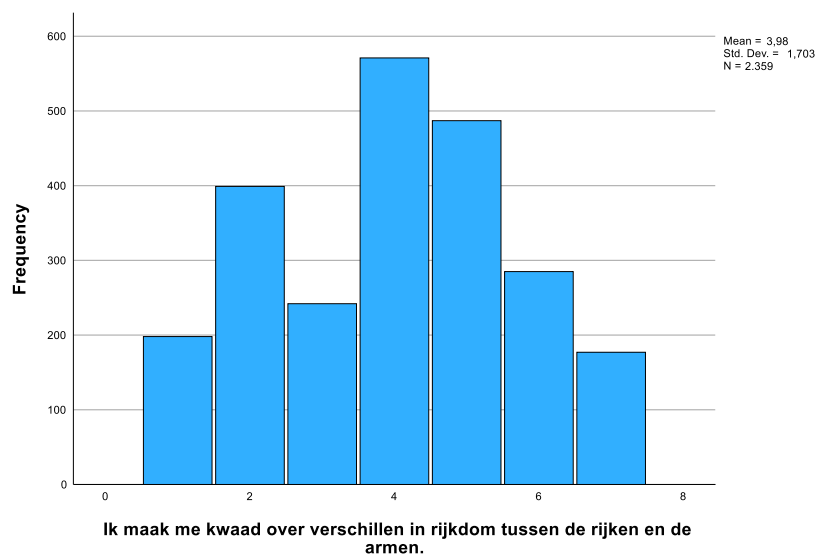
ineq_4 Bedrijven moeten maatregelen nemen om verschillen in beloning tussen hun werknem

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal oneens	47	1,7	1,7	1,7
	2 Oneens	155	5,7	5,8	7,5
	3 Een beetje oneens	198	7,3	7,3	14,8
	4 Niet oneens en niet eens	566	20,8	21,0	35,9
	5 Een beetje eens	738	27,1	27,4	63,3
	6 Eens	719	26,4	26,7	89,9
	7 Helemaal eens	271	10,0	10,1	100,0
	Total	2694	99,1	100,0	
Missing	System	25	,9		
Total		2719	100,0		

ineq_5 Ik maak me kwaad over verschillen in rijkdom tussen de rijken en de armen.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal oneens	218	8,0	8,1	8,1
	2 Oneens	443	16,3	16,4	24,5
	3 Een beetje oneens	269	9,9	10,0	34,5
	4 Niet oneens en niet eens	675	24,8	25,1	59,6
	5 Een beetje eens	556	20,4	20,6	80,2
	6 Eens	338	12,4	12,5	92,8
	7 Helemaal eens	195	7,2	7,2	100,0
	Total	2694	99,1	100,0	
Missing	System	25	,9		
Total		2719	100,0		

Bewerkingen: Voor het meten van zorgen om sociaaleconomische ongelijkheid zal er een schaalscore worden gemaakt van de variabelen ineq_1, ineq_3, ineq_4, ineq_5. Dit is gedaan door het gemiddelde van deze vier variabelen te berekenen (ineq_mean), waarbij een hogere score meer zorgen om ongelijkheid betekent. De uiteindelijke variabele heeft een schaal 1-7. Deze variabelen lijken geschikt te zijn voor een gezamenlijke meetmaat aan de hand van de cronbachs alpha (Cronbach's $\alpha = .789-.82$). Het gemiddelde van 4,76 met een standaarddeviatie van 1,14 laat zien dat respondenten gemiddeld genomen eerder geneigd zijn het eens met de ongelijkheidsstellingen. De verdeling is linksscheef, wat erop wijst dat er relatief weinig mensen zijn die het erg oneens zijn met de ongelijkheidsstellingen.

Syntax:

```
COMPUTE ineq_mean = MEAN(ineq_1, ineq_3, ineq_4, ineq_5).
```

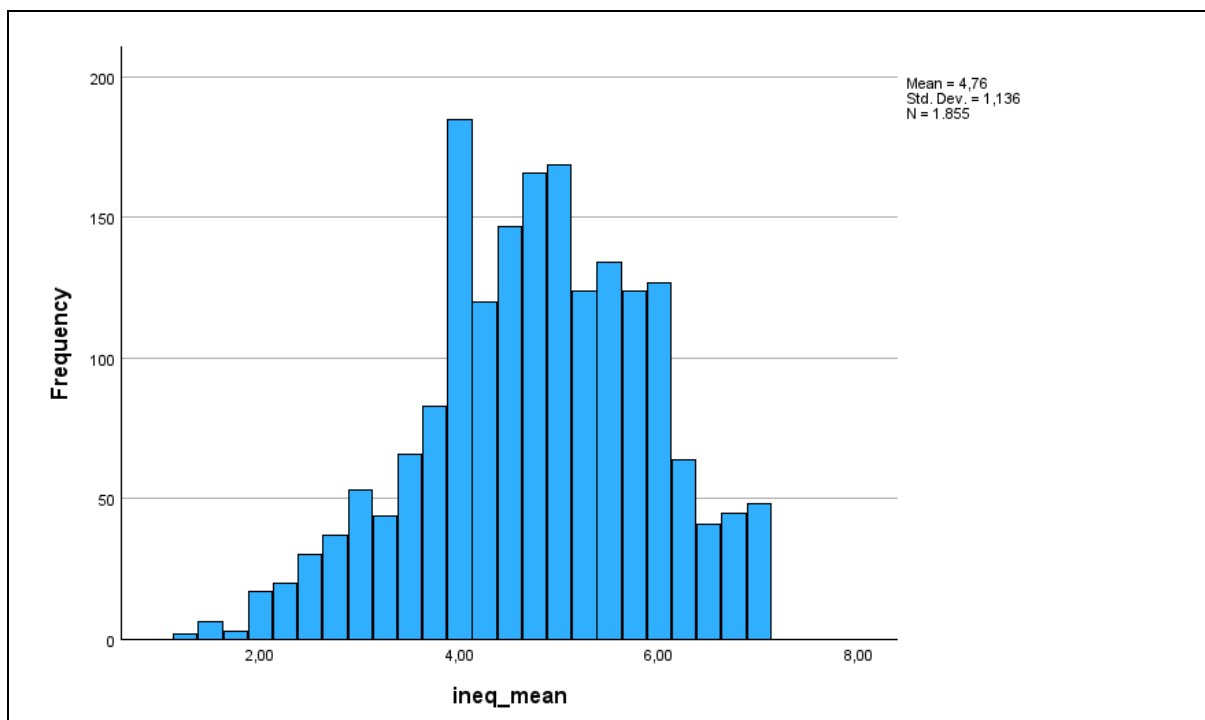
```
EXECUTE.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES= ineq_mean /NTILES=4  
/STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM /ORDER=ANALYSIS.
```

```
GRAPH
```

```
/HISTOGRAM=ineq_mean.
```

ineq_mean					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,25	2	,1	,1	,1
	1,50	6	,3	,3	,4
	1,75	3	,2	,2	,6
	2,00	17	,9	,9	1,5
	2,25	20	1,1	1,1	2,6
	2,50	30	1,6	1,6	4,2
	2,75	37	2,0	2,0	6,2
	3,00	53	2,9	2,9	9,1
	3,25	44	2,4	2,4	11,4
	3,50	66	3,6	3,6	15,0
	3,75	83	4,5	4,5	19,5
	4,00	185	10,0	10,0	29,4
	4,25	120	6,5	6,5	35,9
	4,50	147	7,9	7,9	43,8
	4,75	166	8,9	8,9	52,8
	5,00	169	9,1	9,1	61,9
	5,25	124	6,7	6,7	68,6
	5,50	134	7,2	7,2	75,8
	5,75	124	6,7	6,7	82,5
	6,00	127	6,8	6,8	89,3
	6,25	64	3,5	3,5	92,8
	6,50	41	2,2	2,2	95,0
	6,75	45	2,4	2,4	97,4
	7,00	48	2,6	2,6	100,0
	Total	1855	100,0	100,0	

Geloof in meritocratie

Voor het meten van het geloven in meritocratie zijn volgende stellingen gebruikt :

Hoe belangrijk denkt u dat het is om vooruit te komen in de maatschappij....

belief1 ...om uit een rijke familie te komen?

belief2 ...om ouders te hebben met een goede opleiding?

belief3 ...om hard te werken?

belief4 ...om de juiste mensen te kennen?

belief5 ...om een bepaald ras of huidskleur te hebben?

belief6 ...om als man of vrouw geboren te zijn?

Respondenten konden aangeven hoe ze over deze stellingen over vooruit komen in het leven dachten via de volgende vijf items: (1) Helemaal niet belangrijk; (2) Niet erg belangrijk; (3) Best belangrijk; (4) Erg belangrijk; (5) Absoluut noodzakelijk.

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=belief1 belief2 belief3 belief4 belief5
belief6
  /NTILES=4
  /STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

	belief1 Hoe belangrijk denkt u dat het is om uit een rijke familie te komen?	belief2 Hoe belangrijk denkt u dat het is om ouders te hebben met een goede opleiding?	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	belief4 Hoe belangrijk denkt u dat het is om de juiste mensen te kennen?	belief5 Hoe belangrijk denkt u dat het is om een bepaald ras of huidskleur te hebben?	belief6 Hoe belangrijk denkt u dat het is om als man of vrouw geboren te zijn?
N	Valid 2697	2697	2697	2697	2697	2697
	Missing 22	22	22	22	22	22
Mean	2,80	3,00	3,57	3,40	2,50	2,34
Std. Deviation	,906	,835	,804	,769	,933	,928
Minimum	1	1	1	1	1	1
Maximum	5	5	5	5	5	5

belief1 Hoe belangrijk denkt u dat het is om uit een rijke familie te komen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal niet belangrijk	229	8,4	8,5	8,5
	2 Niet erg belangrijk	706	26,0	26,2	34,7
	3 Best belangrijk	1195	43,9	44,3	79,0
	4 Erg belangrijk	522	19,2	19,4	98,3
	5 Absoluut noodzakelijk	45	1,7	1,7	100,0
	Total	2697	99,2	100,0	
Missing	System	22	,8		
Total		2719	100,0		

belief2 Hoe belangrijk denkt u dat het is om ouders te hebben met een goede opleiding?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal niet belangrijk	125	4,6	4,6	4,6
	2 Niet erg belangrijk	503	18,5	18,7	23,3
	3 Best belangrijk	1376	50,6	51,0	74,3
	4 Erg belangrijk	632	23,2	23,4	97,7
	5 Absoluut noodzakelijk	61	2,2	2,3	100,0
	Total	2697	99,2	100,0	
Missing	System	22	,8		
Total		2719	100,0		

belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal niet belangrijk	24	,9	,9	,9
	2 Niet erg belangrijk	161	5,9	6,0	6,9
	3 Best belangrijk	1067	39,2	39,6	46,4
	4 Erg belangrijk	1136	41,8	42,1	88,5
	5 Absoluut noodzakelijk	309	11,4	11,5	100,0
	Total	2697	99,2	100,0	
Missing	System	22	,8		
Total		2719	100,0		

belief4 Hoe belangrijk denkt u dat het is om de juiste mensen te kennen?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal niet belangrijk	23	,8	,9	,9
	2 Niet erg belangrijk	225	8,3	8,3	9,2
	3 Best belangrijk	1279	47,0	47,4	56,6
	4 Erg belangrijk	991	36,4	36,7	93,4
	5 Absoluut noodzakelijk	179	6,6	6,6	100,0
	Total	2697	99,2	100,0	
Missing	System	22	,8		
Total		2719	100,0		

belief5 Hoe belangrijk denkt u dat het is om een bepaald ras of huidskleur te hebben?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal niet belangrijk	407	15,0	15,1	15,1
	2 Niet erg belangrijk	933	34,3	34,6	49,7
	3 Best belangrijk	989	36,4	36,7	86,4
	4 Erg belangrijk	337	12,4	12,5	98,9
	5 Absoluut noodzakelijk	31	1,1	1,1	100,0
	Total	2697	99,2	100,0	
Missing	System	22	,8		
Total		2719	100,0		

belief6 Hoe belangrijk denkt u dat het is om als man of vrouw geboren te zijn?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Helemaal niet belangrijk	508	18,7	18,8	18,8
	2 Niet erg belangrijk	1083	39,8	40,2	59,0
	3 Best belangrijk	815	30,0	30,2	89,2
	4 Erg belangrijk	261	9,6	9,7	98,9
	5 Absoluut noodzakelijk	30	1,1	1,1	100,0
	Total	2697	99,2	100,0	
Missing	System	22	,8		
Total		2719	100,0		

Bewerkingen: De variabelen *belief1*, *belief2*, *belief4*, *belief5* en *belief6* zijn gespiegeld tot *belief1_reversed*, *belief2_reversed*.... Hierna is het gemiddelde hiervan berekend in de variabele *belief_mean* waarbij een hogere score sterkere meritocratische percepties betekenen. Op variabele *belief3* zijn geen verdere bewerkingen uitgevoerd.

Er is gecontroleerd wat de Cronbachs alfa bedraagt om te kijken of de items samen een goede meetmaat vormen. De Cronbachs alfa bedraagt 0,761, waarmee geconcludeerd kan worden dat ook deze items samen een acceptabele meetmaat vormen.

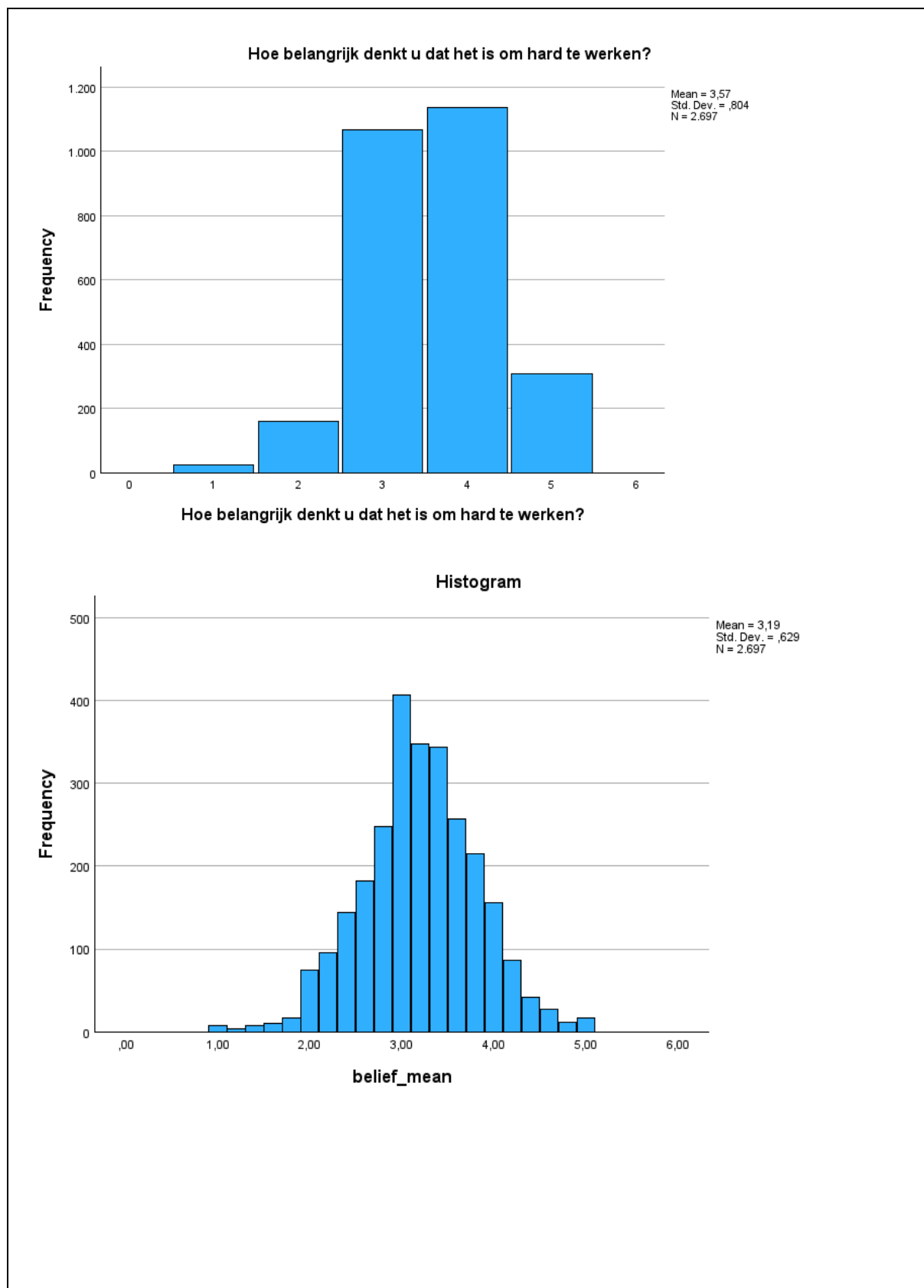
Syntax:

```
COMPUTE belief1_reversed=(5 +1) - belief1.
COMPUTE belief2_reversed=(5 +1) - belief2.
COMPUTE belief4_reversed=(5 +1) - belief4.
COMPUTE belief5_reversed=(5 +1) - belief5.
COMPUTE belief6_reversed=(5 +1) - belief6.
EXECUTE.
```

```
COMPUTE belief_mean=MEAN (belief1_reversed, belief2_reversed,
belief4_reversed,belief5_reversed,belief6_reversed).
EXECUTE.
```

RELIABILITY

```
/VARIABLES= belief1_reversed belief2_reversed
belief4_reversed belief5_reversed belief6_reversed
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=CORR
/SUMMARY=TOTAL.
```


Controlevariabele 1: Geslacht

Oorspronkelijke variabele: Respondenten konden antwoorden volgens drie items: (1) Man; (2) Vrouw; (3) anders. Er is een licht verschil tussen mannen en vrouwen, er zijn namelijk 113 vrouwen meer.

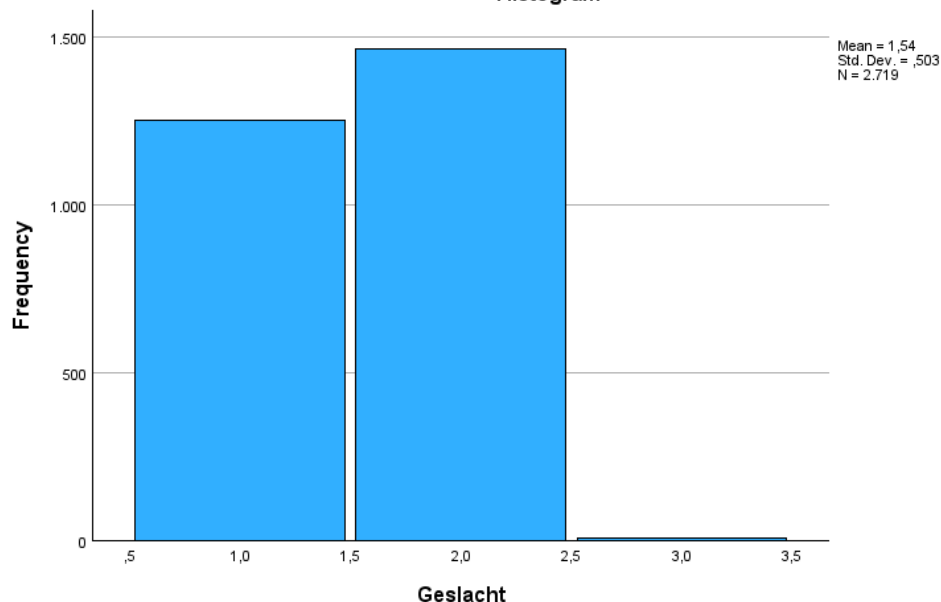
Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES=geslacht
  /NTILES=4
  /STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM
  /ORDER=ANALYSIS.
```

geslacht Geslacht

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Man	1250	46,0	46,0	46,0
	2 Vrouw	1463	53,8	53,8	99,8
	3 Anders	6	,2	,2	100,0
	Total	2719	100,0	100,0	

Histogram

Bewerkingen: Deze items zijn als volgt hergecodeerd dat nu (0) Man betekent en (1) Vrouw. Er waren slechts 4 waarden die (3) Anders hadden ingevuld en deze zijn gekenmerkt als missende waarden, met het doel om de interpretatie te vereenvoudigen. De nieuwe variabele naam is *geslacht_correct*.

Syntax:

```
RECODE geslacht (1 = 0) (2 = 1) (3 = SYSMIS) INTO
Geslacht_correct.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=geslacht_correct
  /NTILES=4
  /STATISTICS=MINIMUM MAXIMUM
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Geslacht_correct					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	1250	46,0	46,1	46,1
	1,00	1463	53,8	53,9	100,0
	Total	2713	99,8	100,0	
Missing	System	6	,2		
Total		2719	100,0		

Controle variabele 2: Leeftijd

Oorspronkelijke variabele leeftijd: Alle respondenten die zijn ondervraagd hadden de werkgerechtigde leeftijd (18 jaar-67 jaar). Het gemiddelde bedraagt 45,08, wat betekent dat er iets meer oudere respondenten zijn dan jongere. De verdeling is licht stijgend, wat suggereert dat relatief meer oudere dan jongere respondenten de vragenlijst hebben ingevuld.

Syntax:

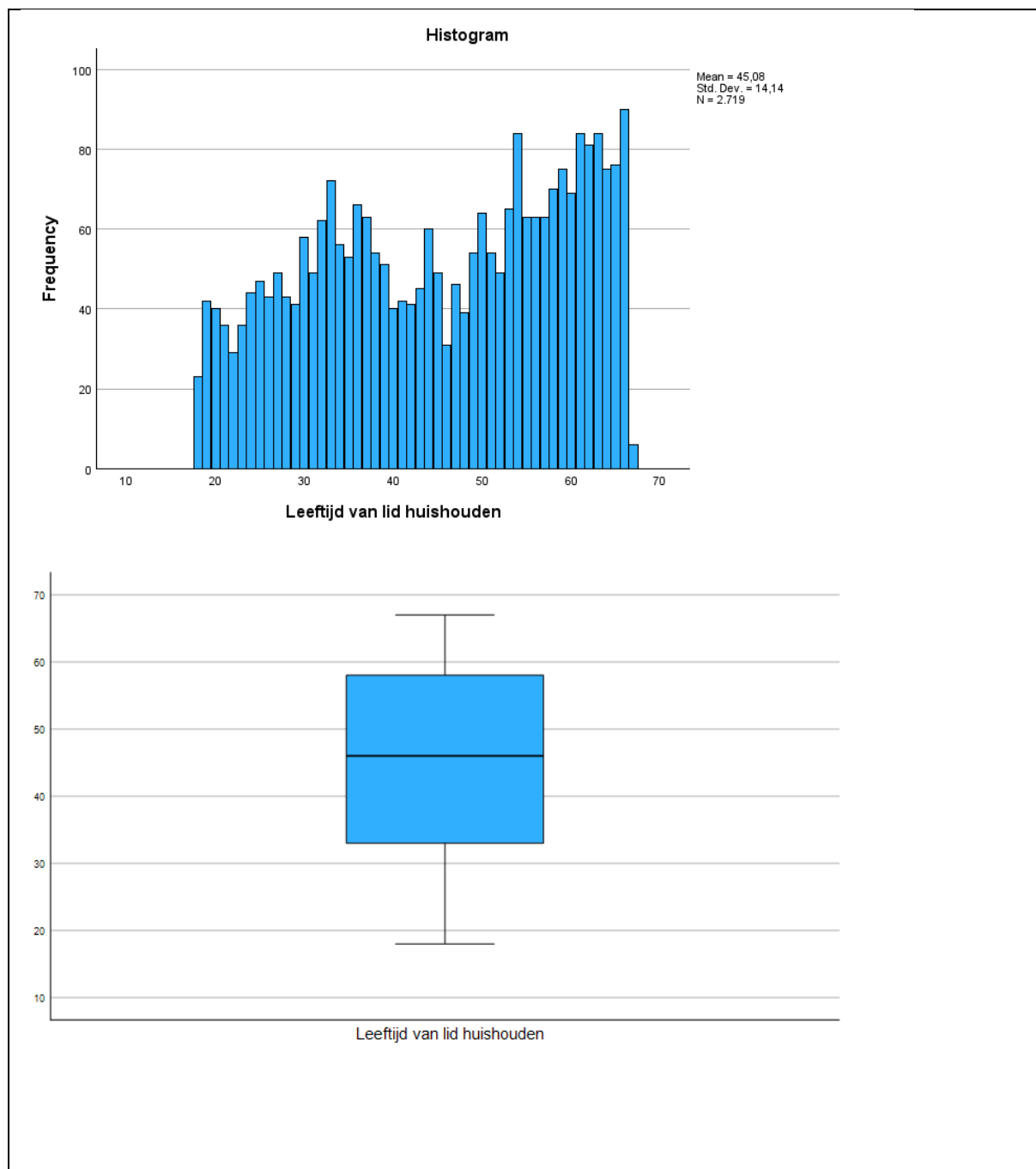
```
FREQUENCIES VARIABLES= leeftijd
  /STATISTICS=STDDEV MEAN MINIMUM MAXIMUM
  /HISTOGRAM
  /ORDER=ANALYSIS.
```

```
EXAMINE VARIABLES=leeftijd
  /COMPARE VARIABLE
  /PLOT=BOXPLOT
  /STATISTICS=NONE
  /NOTOTAL
  /MISSING=LISTWISE.
```

Statistics

leeftijd Leeftijd van lid huishoudt

N	Valid	2719
	Missing	0
Mean		45,08
Std. Deviation		14,140
Minimum		18
Maximum		67

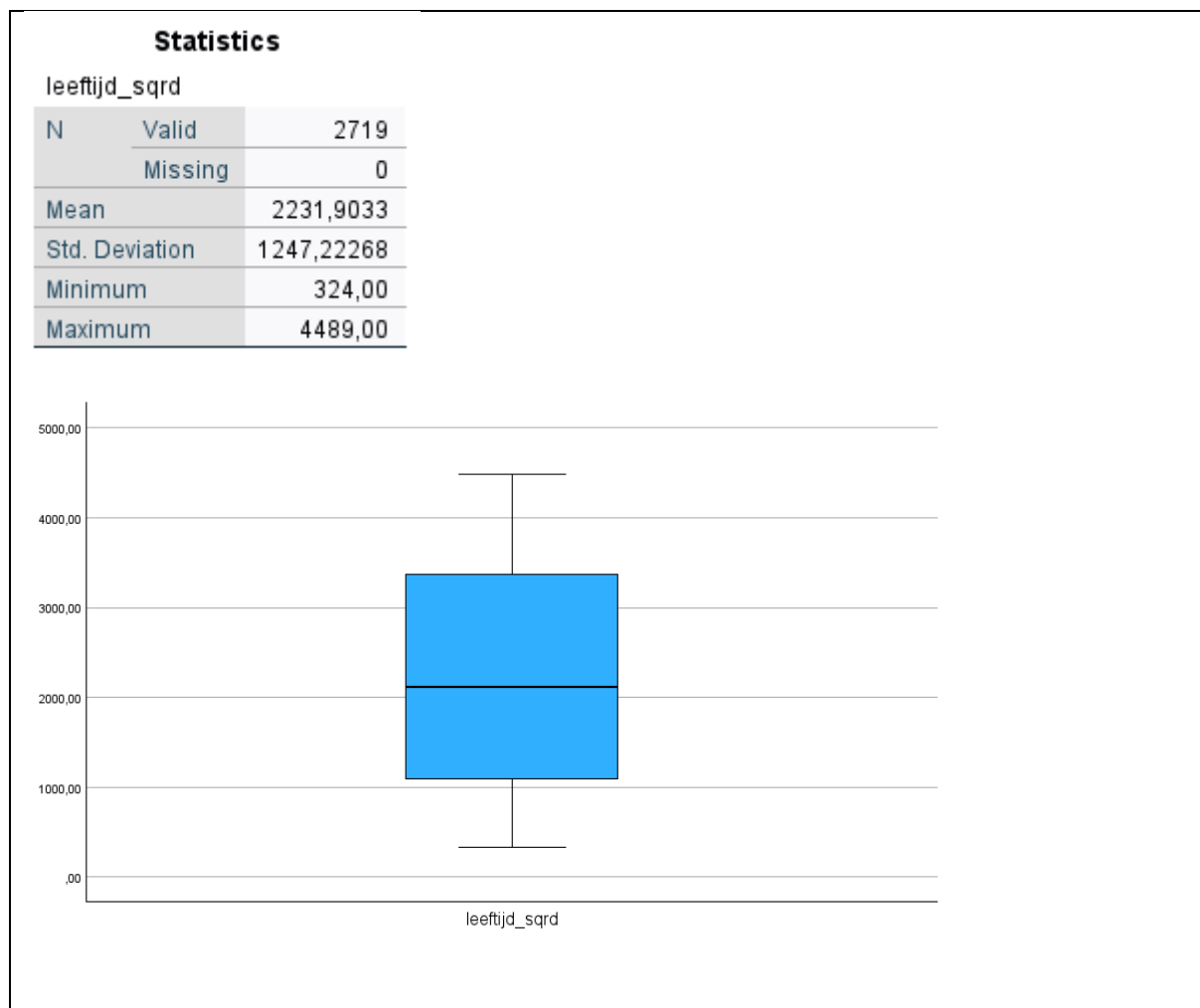

Bewerkingen: Naast de variabele leeftijd is er ook gecontroleerd voor de variabele leeftijd². Deze variabele is geoperationaliseerd door leeftijd te vermenigvuldigen met leeftijd.

Syntax

```
COMPUTE leeftijd_sqrd=( leeftijd * leeftijd).  
EXECUTE.
```

```
EXAMINE VARIABLES=leeftijd_sqrd  
  /COMPARE VARIABLE  
  /PLOT=BOXPLOT  
  /STATISTICS=NONE  
  /NOTOTAL  
  /MISSING=LISTWISE.
```


Controlevariabele 3: Stedelijkheid

Oorspronkelijke variabele : Respondenten volgens vijf items aangeven hoe stedelijk hun woonplaats is: (1) Zeer sterk stedelijk; (2) Sterk stedelijk; (3) Matig stedelijk; (4) Weinig stedelijk; (5) Niet stedelijk. De verdeling van de variabele stedelijkheid laat zien dat een meerderheid van de respondenten afkomstig uit stedelijke gebieden. Met een gemiddelde van 2,63 en een standaarddeviatie van 1,35 is er sprake van een lichte spreiding maar met een duidelijk overwicht richting stedelijk wonen.

Syntax:

```
FREQUENCIES VARIABLES= sted
  /STATISTICS=STDDEV MEAN MINIMUM MAXIMUM
  /HISTOGRAM
  /ORDER=ANALYSIS.
```

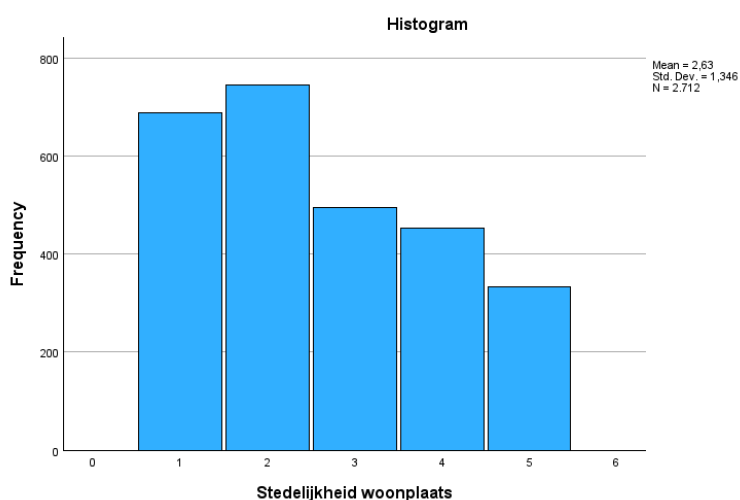
Statistics

sted Stedelijkheid woonplaats

N	Valid	2712
	Missing	7
Mean		2,63
Std. Deviation		1,346
Minimum		1
Maximum		5

sted Stedelijkheid woonplaats

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 Zeer sterk stedelijk	687	25,3	25,3	25,3
	2 Sterk stedelijk	744	27,4	27,4	52,8
	3 Matig stedelijk	495	18,2	18,3	71,0
	4 Weinig stedelijk	453	16,7	16,7	87,7
	5 Niet stedelijk	333	12,2	12,3	100,0
	Total	2712	99,7	100,0	
Missing	System	7	,3		
Total		2719	100,0		

Bewerkingen: Stedelijkheid is hergecodeerd tot *stedelijkheid*, zodat een hoge score correspondeert met een hoge mate van stedelijkheid: (1) Niet stedelijk; (2) Weinig stedelijk; (3) Matig stedelijk; (4) Sterk stedelijk; (5) Zeer sterk stedelijk.

Syntax:

```
RECODE sted (1=5) (2=4) (3=3) (4=2) (5=1) INTO stedelijkheid.
EXECUTE.
```

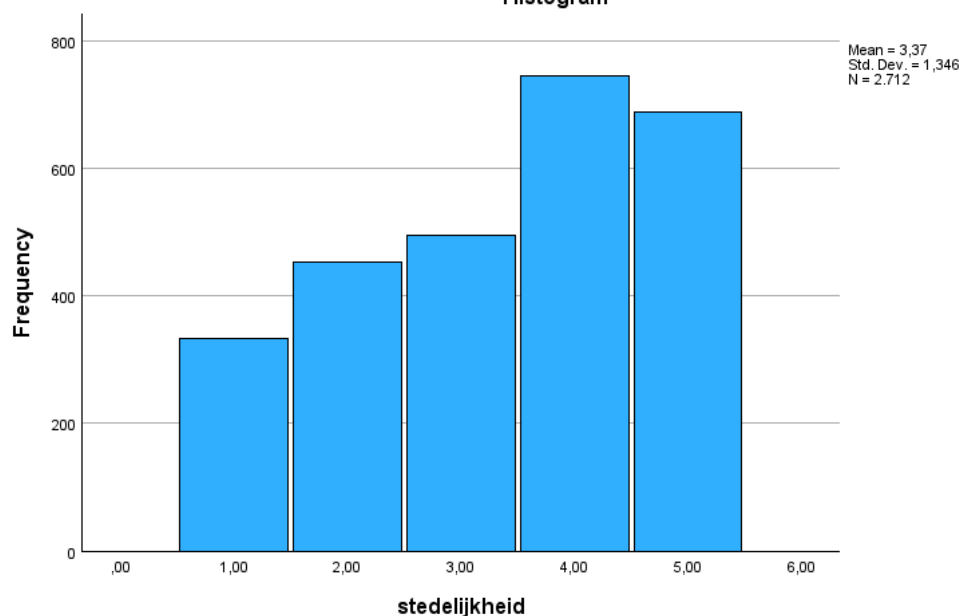
```
FREQUENCIES VARIABLES= stedelijkheid
  /STATISTICS=STDDEV MEAN MINIMUM MAXIMUM
  /HISTOGRAM
```

/ORDER=ANALYSIS.

stedelijkheid

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	333	12,2	12,3	12,3
	2,00	453	16,7	16,7	29,0
	3,00	495	18,2	18,3	47,2
	4,00	744	27,4	27,4	74,7
	5,00	687	25,3	25,3	100,0
	Total	2712	99,7	100,0	
Missing	System	7	,3		
Total		2719	100,0		

Histogram

Bijlage 2

In deze bijlage worden de univariate statistieken van de dataset gepresenteerd waarbij alle missende waarden zijn verwijderd en de filters zijn ingeschakeld. In deze bijlage staan verder de bivariate statistieken en de multivariate analyses centraal.

Univariate statistieken definitieve analyse

In bijlage 1 zijn reeds de beschrijvende statistieken gepresenteerd van de oorspronkelijke variabelen. De opvallendste veranderingen vinden plaats in de variabelen inkomen na standaardisatie.

In de oorspronkelijke dataset bedroeg het netto inkomen per huishouden 4326,79 euro. Wanneer er gestandaardiseerd is en missende waarden zijn verwijderd, bedraagt het gemiddelde inkomen slecht 2766, 50 euro per huishouden.

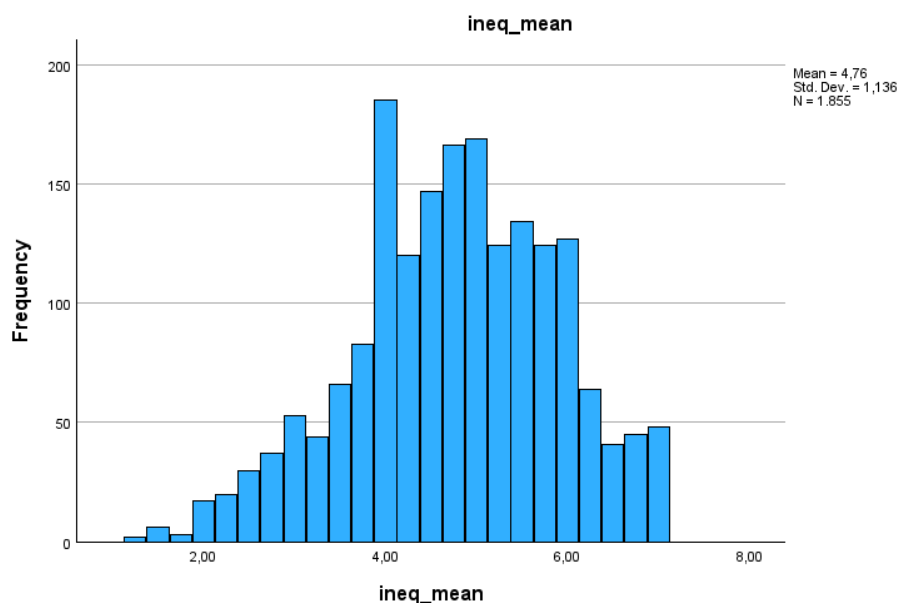
In de andere variabelen vindt na het verwijderen van missende waarden geen grotere verandering plaats.

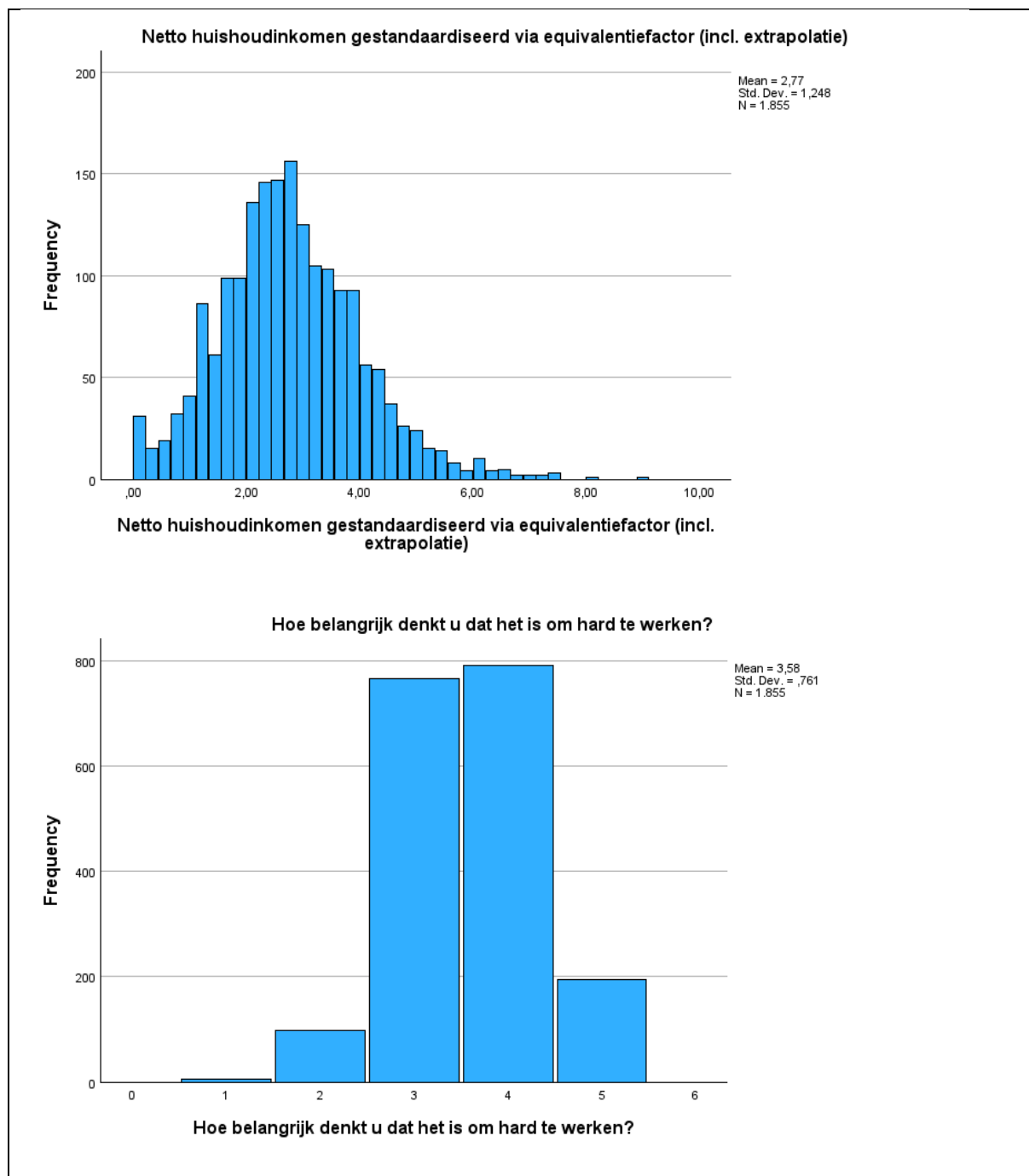
Syntax:

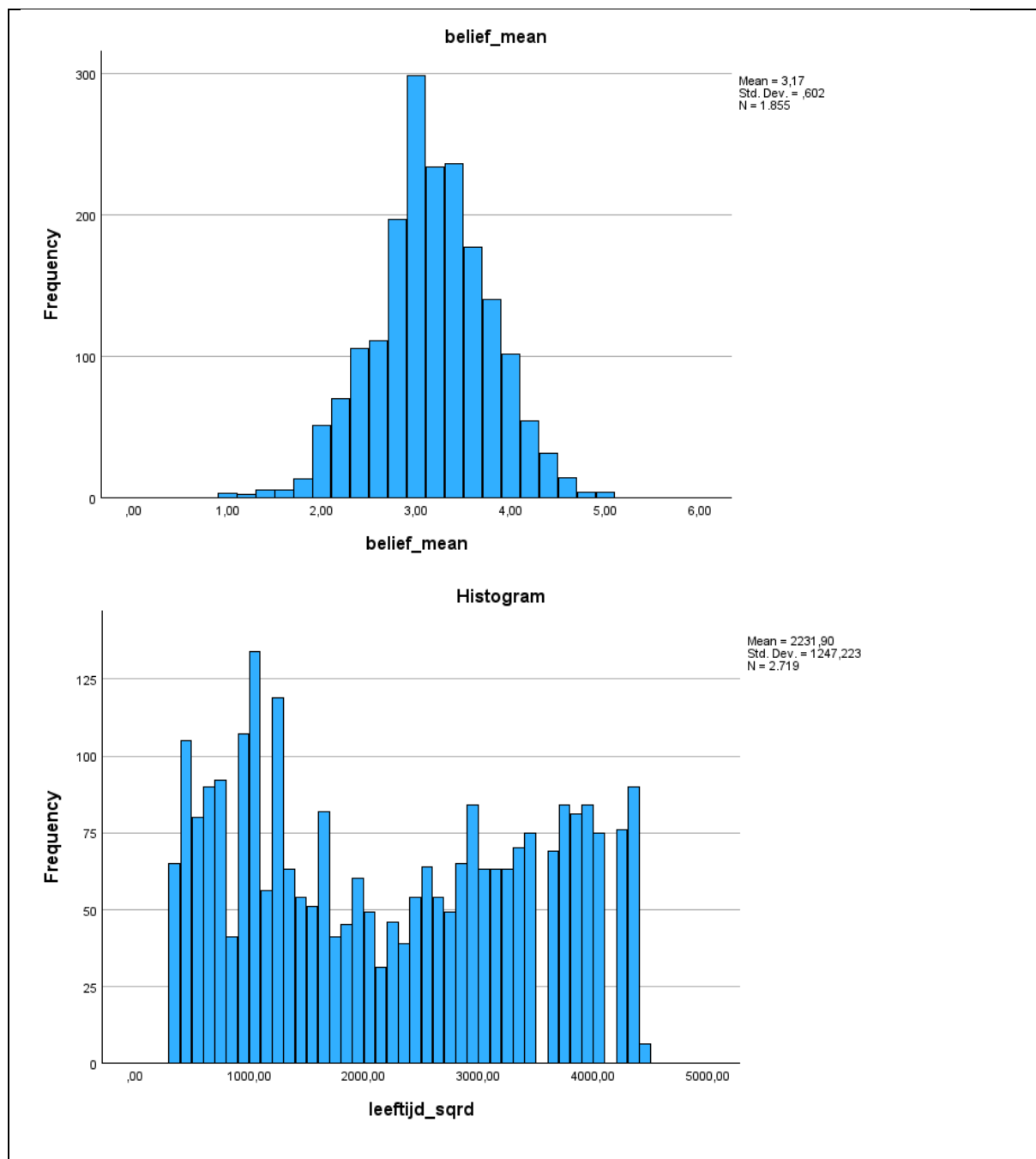
```
FREQUENCIES VARIABLES=ineq_mean nettohh_eq belief3 belief_mean
leeftijd leeftijd_sqrd Geslacht_correct
stedelijkheid
/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MEAN
/HISTOGRAM
/ORDER=ANALYSIS.
```

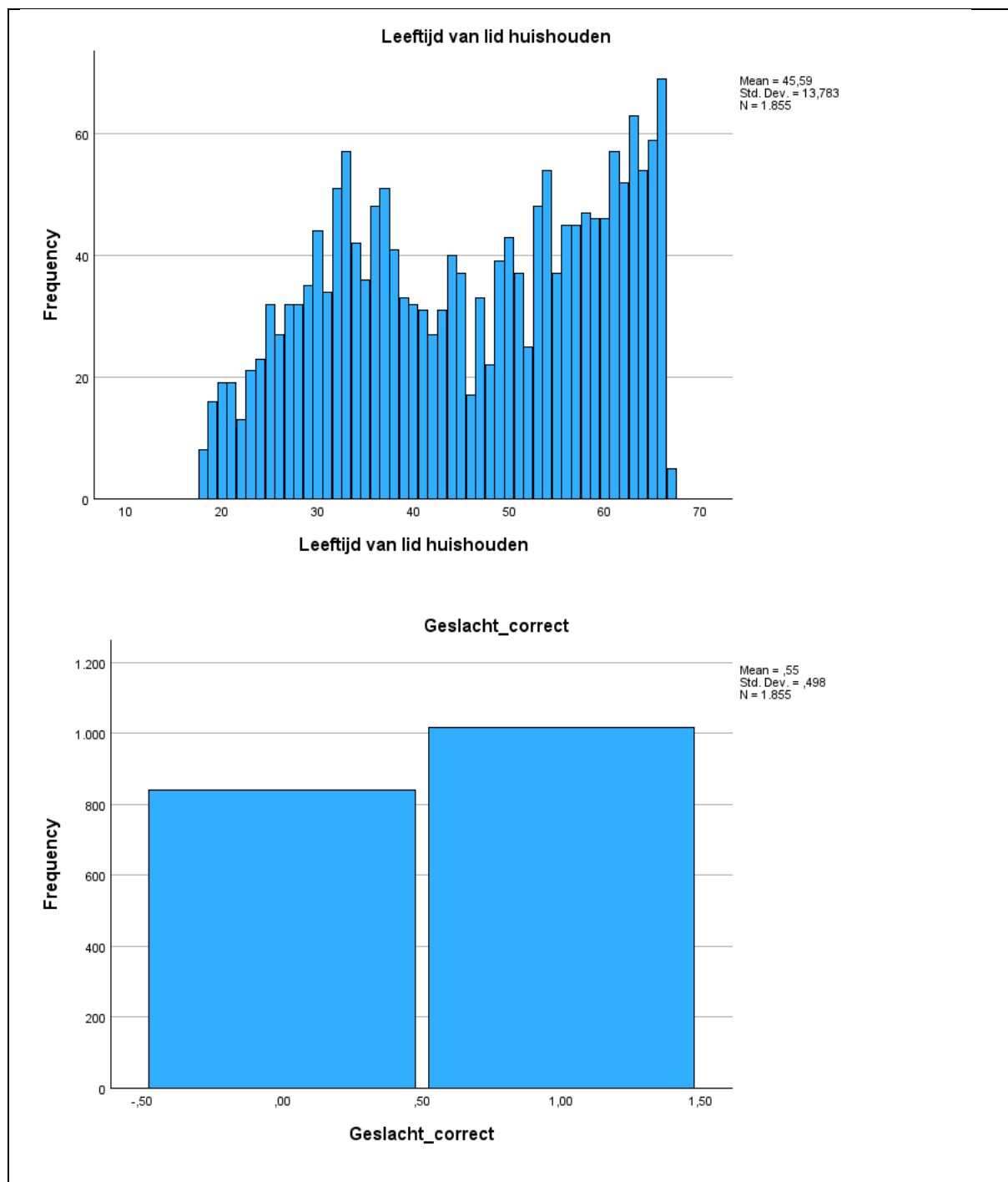
Output:

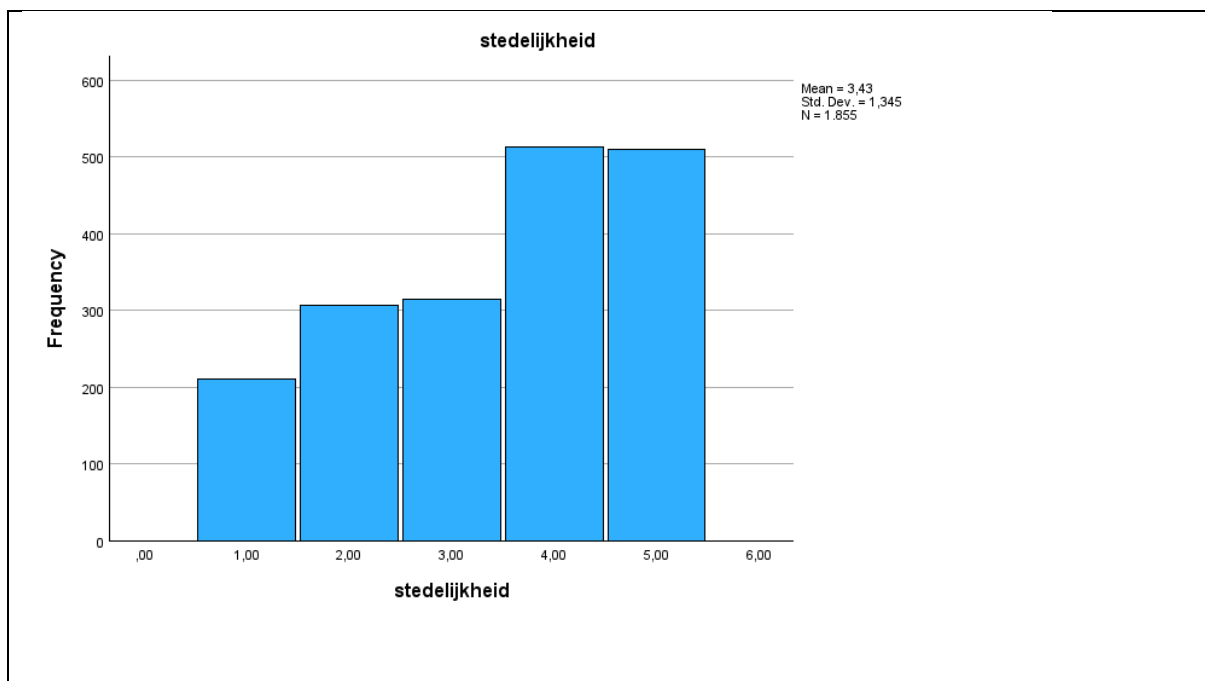
Statistics									
		ineq_mean	nettohh_eq Netto huishoudin- komen gestandaardis- eerd via equivalentiefac- tor (incl. extrapolatie)	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	belief_mean	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	leeftijd_sqrd	Geslacht_corre- ct	stedelijkheid
N	Valid	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		4,7606	2,7665	3,58	3,1683	45,59	2268,3461	,5477	3,4340
Std. Deviation		1,13556	1,24756	,761	,60171	13,783	1238,65455	,49785	1,34495
Minimum		1,25	,00	1	1,00	18	324,00	,00	1,00

Correlaties

Voor correlaties met continue variabelen en gemiddelde schaal variabelen (zorgen om ongelijkheid, netto gestandaardiseerd inkomen, leeftijd, leeftijd² en *belang van hard werken* en *gepercipieerde meritocratie*) is gebruikt gemaakt van Pearson's correlatiecoëfficiënt, benoemd in de correlatietabel met ^a. Voor variabelen die niet zijn samengesteld uit meerdere items en dichotome variabelen is voor de correlatie gebruik gemaakt van Spearman's Rho, aangegeven in de correlatietabel met ^b.

Syntax:

```
NONPAR CORR
```

```
  /VARIABLES=ineq_mean nettohh_eq belief3 belief_mean leeftijd
  leeftijd_sqrd Geslacht_correct stedelijkheid
  /PRINT=SPEARMAN TWOTAIL NOSIG FULL
  /MISSING=PAIRWISE.
```

```
*multicollineariteit*
```

```
  REGRESSION
    /STATISTICS=COLLIN
    /DEPENDENT ineq_mean
    /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
    stedelijkheid belief3 belief_mean.
```

Correlations										
			ineq_mean	nettohh_eq Netto huishoudinko men gestandaardis eerd via equivalentiefac tor (incl. extrapolatie)	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	belief_mean	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	leeftijd_sqrd	Geslacht_corre ct	stedelijkheid
Spearman's rho	ineq_mean	Correlation Coefficient	1,000	-,214**	-,103**	-,289**	,048*	,048*	,134**	,090**
		Sig. (2-tailed)	.	<,001	<,001	<,001	,037	,037	<,001	<,001
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	Correlation Coefficient	-,214**	1,000	,088**	,020	-,011	-,011	-,089**	-,012
		Sig. (2-tailed)	<,001	.	<,001	,378	,622	,622	<,001	,599
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	Correlation Coefficient	-,103**	,088**	1,000	-,098**	-,160**	-,160**	,021	-,005
		Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	.	<,001	<,001	<,001	,356	,817
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	belief_mean	Correlation Coefficient	-,289**	,020	-,098**	1,000	,085**	,085**	-,027	-,158**
		Sig. (2-tailed)	<,001	,378	<,001	.	<,001	<,001	,251	<,001
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	Correlation Coefficient	,048*	-,011	-,160**	,085**	1,000	1,000**	-,078**	-,147**
		Sig. (2-tailed)	,037	,622	<,001	<,001	.	.	<,001	<,001
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	leeftijd_sqrd	Correlation Coefficient	,048*	-,011	-,160**	,085**	1,000**	1,000	-,078**	-,147**
		Sig. (2-tailed)	,037	,622	<,001	<,001	.	.	<,001	<,001
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	Geslacht_correct	Correlation Coefficient	,134**	-,089**	,021	-,027	-,078**	-,078**	1,000	,002
		Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	,356	,251	<,001	<,001	.	,944
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855
	stedelijkheid	Correlation Coefficient	,090**	-,012	-,005	-,158**	-,147**	-,147**	,002	1,000
		Sig. (2-tailed)	<,001	,599	,817	<,001	<,001	<,001	,944	.
		N	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855	1855

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Multivariate Analyses

Er zijn met behulp van lineaire regressie 7 modellen geschat. Deze zien er als volgt uit:

Model 1: nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid -> zorgen om ongelijkheid

Model 2: nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid -> belief3

Model 3: Model 2: nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid -> belief_mean

Model 4: nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid belief3 -> zorgen om ongelijkheid

Model 5: nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid belief_mean -> zorgen om ongelijkheid

Model 6: nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid belief3 belief_mean -> zorgen om ongelijkheid

Model 4: Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid -> zorgen om ongelijkheid

Syntax:

Model 1, 4, 6

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)

/NOORIGIN

/DEPENDENT ineq_mean

/METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid

/METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd stedelijkheid belief3

```
/METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid belief3 belief_mean.
```

```
*Model 1, 5, 6*
```

```
REGRESSION
```

```
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT ineq_mean
  /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid
  /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid belief_mean
  /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid belief3 belief_mean.
```

```
*model 7*
```

```
REGRESSION
```

```
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT ineq_mean
  /METHOD=ENTER Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid.
```

```
*model 2*
```

```
REGRESSION
```

```
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT belief3
  /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid.
```

```
*model 3*
```

```
REGRESSION
```

```
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA CHANGE
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT belief_mean
  /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd leeftijd_sqrd
stedelijkheid.
```

Output:

Model 1, 4, 6

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,281 ^a	,079	,077	1,09115	,079	31,801	5	1849	<,001
2	,296 ^b	,087	,084	1,08660	,008	16,486	1	1848	<,001
3	,416 ^c	,173	,170	1,03455	,086	191,629	1	1847	<,001

a. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

c. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken? , belief_mean

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	189,310	5	37,862	31,801	<,001 ^b
	Residual	2201,418	1849	1,191		
	Total	2390,727	1854			
2	Regression	208,775	6	34,796	29,470	<,001 ^c
	Residual	2181,952	1848	1,181		
	Total	2390,727	1854			
3	Regression	413,876	7	59,125	55,241	<,001 ^d
	Residual	1976,851	1847	1,070		
	Total	2390,727	1854			

a. Dependent Variable: ineq_mean

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

c. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

d. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken? , belief_mean

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,744	,309		15,344	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,194	,020	-,213	-9,503	<,001
	Geslacht_correct	,319	,051	,140	6,229	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,000	,014	-,004	-,025	,980
	leeftijd_sqrd	7,159E-5	,000	,078	,460	,645
	stedelijkheid	,068	,019	,080	3,557	<,001
2	(Constant)	5,268	,334		15,779	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,187	,020	-,206	-9,178	<,001
	Geslacht_correct	,323	,051	,141	6,322	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	-,001	,014	-,016	-,096	,923
	leeftijd_sqrd	6,937E-5	,000	,076	,448	,654
	stedelijkheid	,066	,019	,078	3,489	<,001
	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	-,137	,034	-,092	-4,060	<,001
3	(Constant)	7,102	,344		20,622	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,182	,019	-,200	-9,345	<,001
	Geslacht_correct	,320	,049	,140	6,593	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,007	,013	,091	,562	,574
	leeftijd_sqrd	-1,368E-5	,000	-,015	-,093	,926
	stedelijkheid	,031	,018	,037	1,718	,086
	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	-,180	,032	-,121	-5,594	<,001
	belief_mean	-,564	,041	-,299	-13,843	<,001

a. Dependent Variable: ineq_mean

model 1, 5,6

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,281 ^a	,079	,077	1,09115	,079	31,801	5	1849	<,001
2	,399 ^b	,159	,156	1,04300	,080	175,643	1	1848	<,001
3	,416 ^c	,173	,170	1,03455	,014	31,293	1	1847	<,001

a. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief_mean

c. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief_mean, belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	189,310	5	37,862	31,801	<,001 ^b
	Residual	2201,418	1849	1,191		
	Total	2390,727	1854			
2	Regression	380,383	6	63,397	58,277	<,001 ^c
	Residual	2010,345	1848	1,088		
	Total	2390,727	1854			
3	Regression	413,876	7	59,125	55,241	<,001 ^d
	Residual	1976,851	1847	1,070		
	Total	2390,727	1854			

a. Dependent Variable: ineq_mean

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

c. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief_mean

d. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden, belief_mean, belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,744	,309		15,344	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,194	,020	-,213	-9,503	<,001
	Geslacht_correct	,319	,051	,140	6,229	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,000	,014	-,004	-,025	,980
	leeftijd_sqrd	7,159E-5	,000	,078	,460	,645
	stedelijkheid	,068	,019	,080	3,557	<,001
2	(Constant)	6,345	,319		19,873	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,191	,020	-,210	-9,768	<,001
	Geslacht_correct	,316	,049	,138	6,450	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,008	,013	,102	,629	,530
	leeftijd_sqrd	-7,516E-6	,000	-,008	-,050	,960
	stedelijkheid	,035	,018	,041	1,890	,059
3	belief_mean	-,541	,041	-,287	-13,253	<,001
	(Constant)	7,102	,344		20,622	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,182	,019	-,200	-9,345	<,001
	Geslacht_correct	,320	,049	,140	6,593	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,007	,013	,091	,562	,574
	leeftijd_sqrd	-1,368E-5	,000	-,015	-,093	,926
	stedelijkheid	,031	,018	,037	1,718	,086
	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	-,564	,041	-,299	-13,843	<,001
		-,180	,032	-,121	-5,594	<,001

a. Dependent Variable: ineq_mean

model 2

Model Summary									
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,176 ^a	,031	,029	,750	,031	11,885	5	1849	<,001

a. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	33,463	5	6,693	11,885	<,001 ^b
	Residual	1041,186	1849	,563		
	Total	1074,649	1854			

a. Dependent Variable: belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,833	,213		18,025	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	,050	,014	,082	3,537	<,001
	Geslacht_correct	,025	,035	,017	,718	,473
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	-,007	,010	-,131	-,754	,451
	leeftijd_sqrd	-1,620E-5	,000	-,026	-,151	,880
	stedelijkheid	-,011	,013	-,020	-,872	,383

a. Dependent Variable: belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?

model 3**Model Summary**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,171 ^a	,029	,027	,59368	,029	11,100	5	1849	<,001

a. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	19,562	5	3,912	11,100	<,001 ^b
	Residual	651,694	1849	,352		
	Total	671,256	1854			

a. Dependent Variable: belief_mean

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie), leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,957	,168		17,575	<,001
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	,006	,011	,013	,562	,574
	Geslacht_correct	-,006	,028	-,005	-,216	,829
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,016	,008	,371	2,127	,034
	leeftijd_sqrd	,000	,000	-,301	-1,726	,085
	stedelijkheid	-,061	,010	-,136	-5,883	<,001

a. Dependent Variable: belief_mean

model 7**Model Summary**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,185 ^a	,034	,032	1,11717	,034	16,383	4	1850	<,001

a. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	81,791	4	20,448	16,383	<,001 ^b
	Residual	2308,937	1850	1,248		
	Total	2390,727	1854			

a. Dependent Variable: ineq_mean

b. Predictors: (Constant), stedelijkheid, Geslacht_correct, leeftijd_sqrd, leeftijd Leeftijd van lid huishouden

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	4,388	,314		13,965	<,001
	Geslacht_correct	,359	,052	,158	6,872	<,001
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	-,011	,014	-,128	-,740	,460
	leeftijd_sqrd	,000	,000	,201	1,162	,245
	stedelijkheid	,069	,020	,082	3,563	<,001

a. Dependent Variable: ineq_mean

Toelichting:

In deze regressieanalyse zijn zeven modellen geschat om te pogen zorgen over economische ongelijkheid te verklaren. Model 1 bevat enkel controlevariabelen (inkomen,

geslacht, leeftijd, stedelijkheid) en verklaart een beperkt maar significant deel van de variantie (adjusted $R^2 = 0,08$; F-change = 31,80, $p < 0,001$).

Model 2 en 3 wijken inhoudelijk af: hierin zijn *respectievelijk* *belief3* **en** *belief_mean* de afhankelijke variabelen, waarmee de voorwaarden voor een mediatie worden onderzocht. De verklaarde variantie in model 2 (adjusted $R^2 = 0,03$) en model 3 (adjusted $R^2 = 0,03$) is niet erg hoog. Inkomen kan niet veel van de variantie in meritocratische overtuigingen verklaren.

In Model 4 wordt *belief3* toegevoegd ten opzichte van model 1, wat leidt tot een kleine verbetering (adjusted $R^2 = 0,08$; F-change = 16,49, $p < 0,001$). In model 5 wordt *belief_mean* toegevoegd wat leidt tot een grote verbetering (adjusted $R^2 = 0,16$; F-change = 175,84, $p = 0,04$), wat eveneens significant is. Meritocratische overtuigingen kunnen dus wél variantie in zorgen om ongelijkheid verklaren.

Model 6 bevat beide overtuigingsmaten (*belief3* en *belief_mean*) tegelijk. De verklaringskracht stijgt licht (adjusted $R^2 = 0,19$), de extra bijdrage is niet bijzonder groot (*F-change* = 31,29, $p < 0,001$) maar heeft wel het meest verklaringskracht van alle modellen.

In model 7 wordt inkomen weggelaten en wordt gekeken of de controlevariabelen een grote invloed hebben op het model; dit heeft weinig invloed op de verklaring ($R^2 = 0,02$). De controlevariabelen tezamen verklaren dus een klein deel van de variantie in zorgen om economische ongelijkheid.

Bijlage 3

Assumpties, Uitbijters en multicollineariteit

Voor een model met lineaire regressie moet aan een aantal aannames zijn voldaan. Deze worden systematisch gecontroleerd en besproken in deze bijlage. Hieronder een beknopte samenvatting hoe deze assumpties onderzocht zullen worden.

1. Onafhankelijkheid: Er mag sec geen samenhang zijn tussen cases (en dus ook residuen). Een gevolg van schending kan foute standaardfouten en een overschatting van effecten opleveren. Om dit te onderzoeken goed gekeken naar hoe de dataverzameling is gedaan en gekeken naar individuele gevallen.
2. Lineariteit: Om te controleren of de relatie tussen de voorspellende variabelen en de afhankelijke variabele lineair is worden residual plots en partial regression plots gemaakt. In de residual plot dient het gemiddelde 0 te zijn voor alle waarden van x-en. In de partial regression plot moet een duidelijke lineaire trend zichtbaar zijn. Schending van deze assumptie levert een slechte fit van het model op en daarmee hoogstwaarschijnlijk verkeerde conclusies.
3. Homoscedasticiteit: De variantie van de residuen dient hetzelfde te zijn voor elke set van x-waarden. Er mag dus geen toename in spreiding zijn van de standaarddeviatie van de residuen. Dit kan onderzocht worden met residual plots. Een schending van deze assumptie zorgt voor onzuivere schatting met als gevolg verkeerde conclusies
4. Normaliteit: De residuen dienen normaal verdeeld te zijn. Dit kan onderzocht worden met behulp van PP-Plots en histogrammen. Een schending hiervan zorgt voor verkeerde betrouwbaarheidsintervallen en conclusies die niet kloppen.

Onafhankelijkheid

De data zelf is verzameld door en afkomstig van het LISS-Panel, waarvan de respondenten, zoals eerder besproken in de methode paragraaf, willekeurig zijn geselecteerd uit het bevolkingsregister van het CBS.

Om te waarborgen dat er sprake is van onafhankelijkheid tussen de cases, heb ik zorgvuldig gecontroleerd op dubbele respondenten uit hetzelfde huishouden. Aangezien meerdere deelnemers uit één huishouden de resultaten kunnen beïnvloeden doordat hun antwoorden mogelijk niet volledig onafhankelijk zijn, heb ik deze gevallen opgespoord en verwijderd uit de dataset. Door deze stap te nemen, heb ik het risico op schending van de onafhankelijkheidsaanname verkleind en de betrouwbaarheid van de schattingsresultaten versterkt. Er is bewust gekozen om de huishoudens waar meerdere leden zijn ondervraagd terug te schalen naar slechts een respondent per huishouden. Dit zorgt voor een uiteindelijke steekproef van 1979. De syntax hiervan is te vinden in bijlage 1.

Lineariteit

Voor een eventuele schending van de lineariteitsassumptie moet worden gekeken naar systematische afwijkingen van de nullijn in het spreidingsdiagram waarin de gestandaardiseerde residuen uiteen worden gezet tegen de gestandaardiseerde voorspellingen

Een wolk van punten gelijkmatig verdeeld rondom de nullijn zonder duidelijk patroon duidt op een goede mate van lineariteit. In het spreidingsdiagram lijkt lichte patroon-vorming te zijn, dit kan worden verklaard door het gebruik van categorische variabelen die van nature geen continue verdeling hebben (geslacht, stedelijkheid, etc.) Cruciaal is dat er geen systematische afwijkingen lijken te zijn van de nullijn. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat in voldoende mate aan de assumptie van lineariteit is voldaan.

De

Voor de verklarende variabelen wordt er gekeken naar de Partial Plots. Ik zal de opvallende observaties bij langs komen.

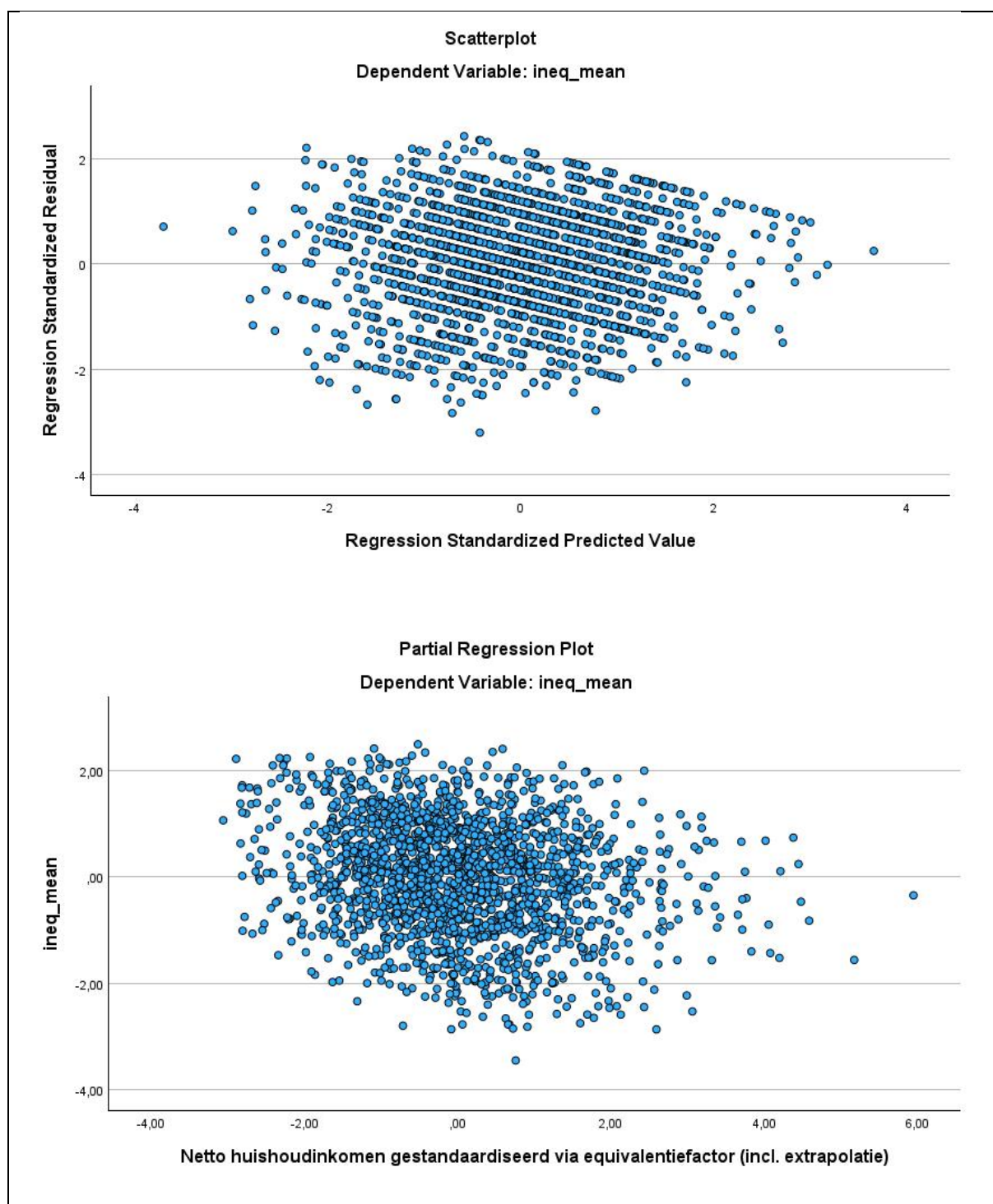
Bij de controle variabele Geslacht (figuur 2) is geen duidelijke lineaire trend te zien, dit is echter niet erg aangezien deze variabele wordt gebruikt om andere effecten te isoleren. In alle andere verklarende variabelen is wel een duidelijke neerwaartse trend te zien, naarmate deze variabelen toenemen laten zijn een daling in zorgen om ongelijkheid zien, dit ondersteunt de assumptie van lineaire samenhang tussen de losse verklarende en afhankelijke variabelen.

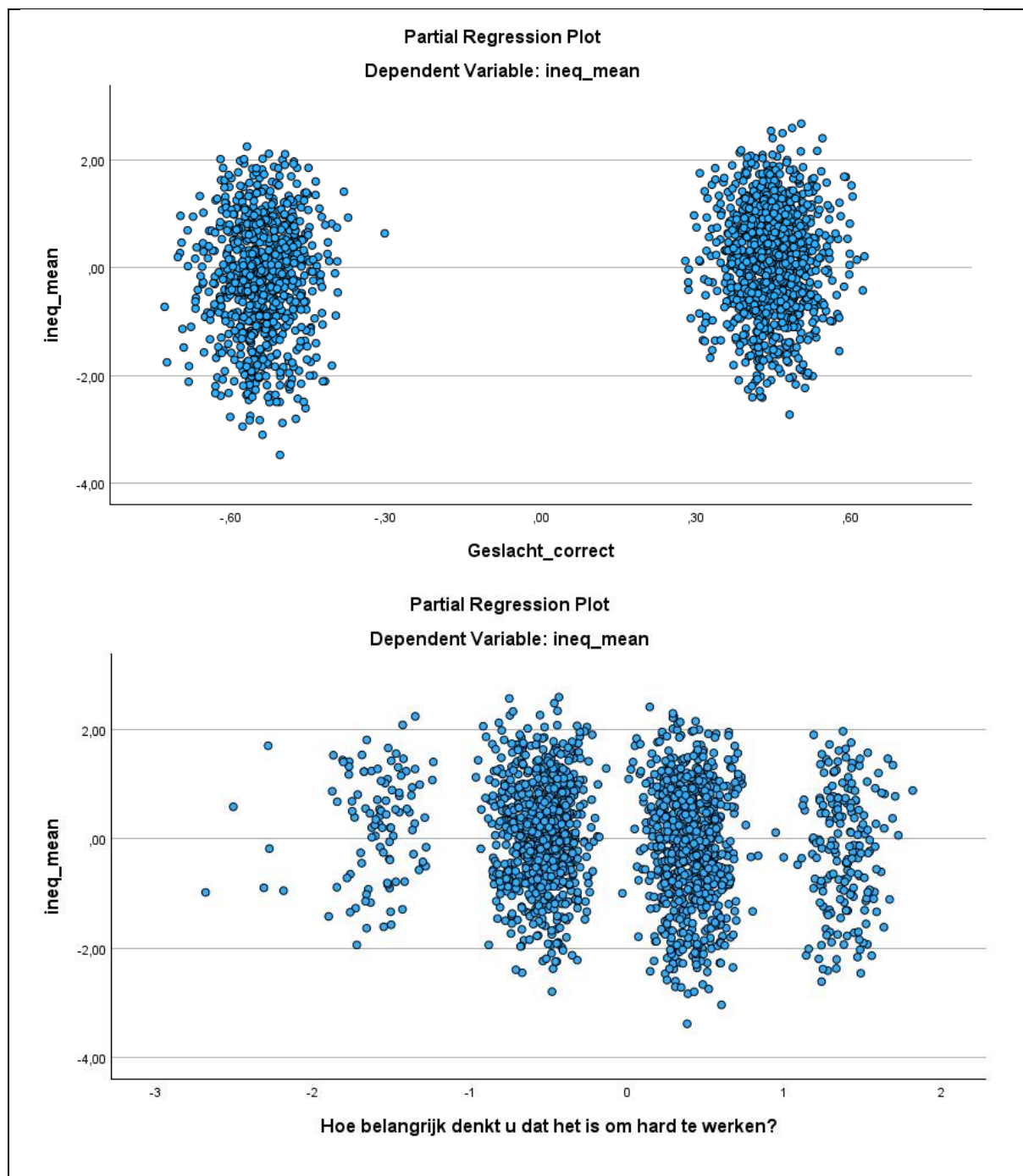
Er zijn concluderend geen aanwijzingen gevonden voor schendingen van homoscedasticiteit.

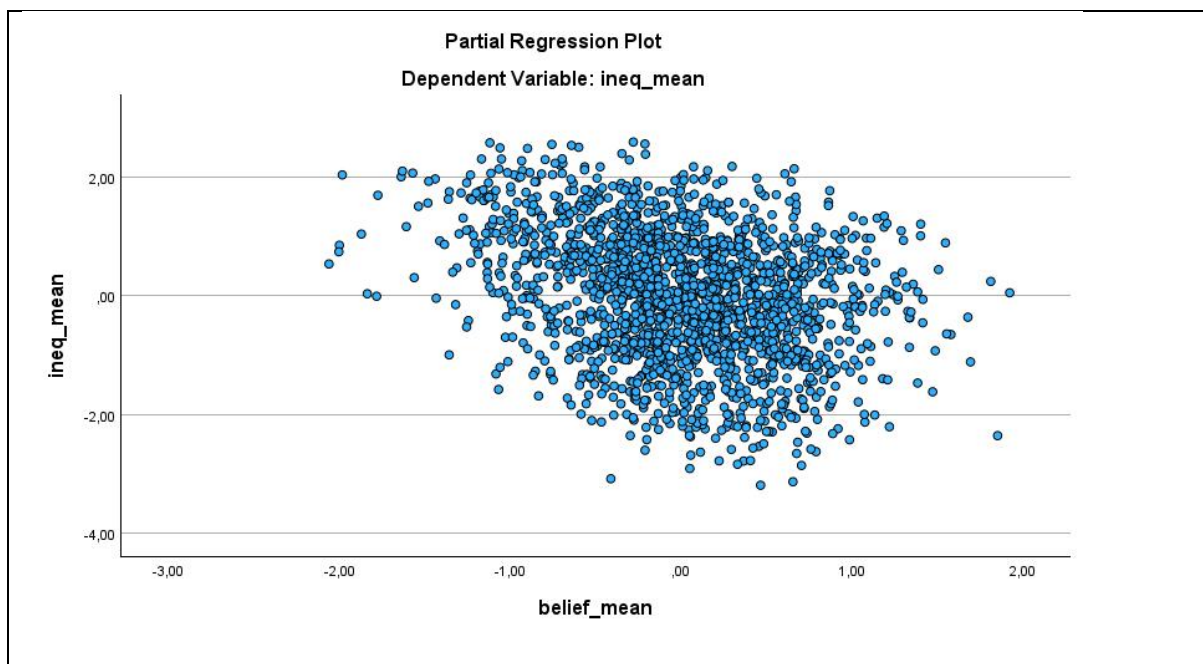
Syntax:

```
REGRESSION
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT ineq_mean
  /METHOD=ENTER nettohh_eq leeftijd leeftijd_sqrd Geslacht_correct
  belief3 belief_mean stedelijkheid
  /PARTIALPLOT ALL
  /SCATTERPLOT=(*ZRESID, *ZPRED).
```

Output:

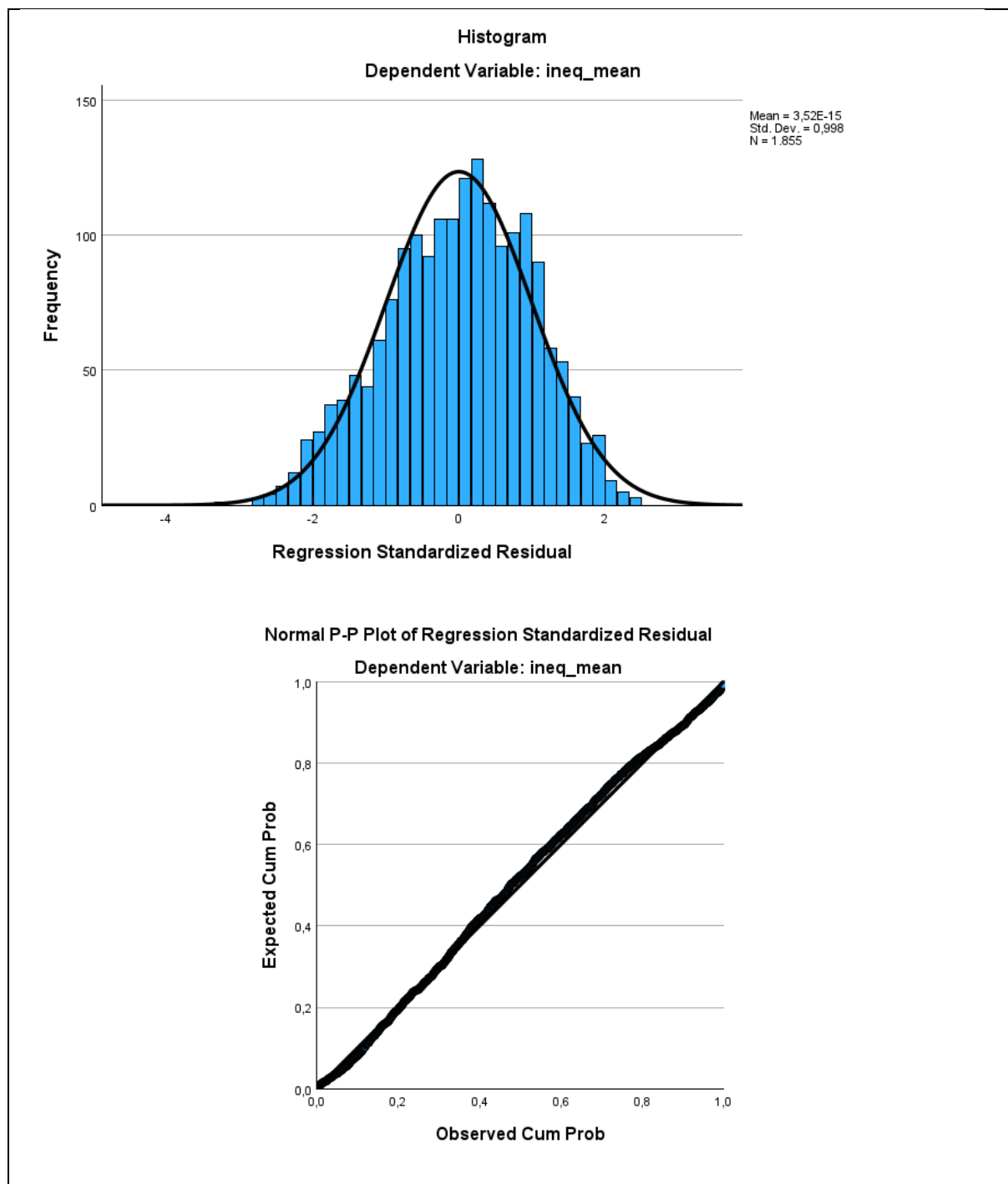

Normaliteit

De normaliteitsassumptie is getoetst aan de hand van een P-P plot en een histogram van de gestandaardiseerde residuen. Uit de P-P plot in figuur blijkt dat de residuen grotendeels op de diagonaal liggen, wat wijst op een goede overeenkomst tussen de geobserveerde en verwachte cumulatieve waarschijnlijkheden. Ook het histogram vertoont een klokvormige, grotendeels symmetrische verdeling die sterk lijkt op een normale verdeling. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat er geen sprake is van een schending van de normaliteitsassumptie. De residuen lijken voldoende normaal verdeeld te zijn om de resultaten van de regressieanalyse betrouwbaar te kunnen interpreteren.

Syntax:

```
REGRESSION
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT ineq_sum
  /METHOD=ENTER  nettohh_f_d  Geslacht_correct  leeftijd
  belief3 belief_sum
  /RESIDUALS NORMPROB(ZRESID)
  /SAVE ZRESID.
```


Multicollineariteit

Er wordt tevens gecontroleerd voor multicollineariteit, een te grote samenhang tussen onafhankelijke variabelen waardoor onnauwkeurige resultaten kunnen voorkomen bij het schatten van de modellen. Er wordt gebruik gemaakt van VIF-scores (Variation Inflation Factor). Deze scores geven aan hoeveel van de variantie in één onafhankelijke variabele wordt verklaard door de andere onafhankelijke variabelen in het model.

Hierbij wordt gebruik gemaakt van een lineaire regressie ,waarbij alle verklarende variabelen zijn opgenomen , aangezien deze manier de optie geeft om VIF-scores uit te rekenen.

Syntax:

```
REGRESSION
  /MISSING LISTWISE
  /STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
  /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) TOLERANCE(.0001)
  /NOORIGIN
  /DEPENDENT ineq_mean
  /METHOD=ENTER nettohh_eq Geslacht_correct leeftijd
  leeftijd_sqrd stedelijkheid belief3 belief_mean.
```

Output:

		Coefficients ^a									
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	Tolerance	VIF
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound			
1	(Constant)	7,102	,344		20,622	<,001	6,426	7,777			
	nettohh_eq Netto huishoudinkomen gestandaardiseerd via equivalentiefactor (incl. extrapolatie)	-,182	,019	-,200	-9,345	<,001	-,220	-,144	,980		1,021
	Geslacht_correct	,320	,049	,140	6,593	<,001	,225	,416	,987		1,013
	leeftijd Leeftijd van lid huishouden	,007	,013	,091	,562	,574	-,019	,034	,017		58,112
	leeftijd_sqrd	-1,368E-5	,000	-,015	-,093	,926	,000	,000	,017		57,931
	stedelijkheid	,031	,018	,037	1,718	,086	-,004	,067	,959		1,043
	belief3 Hoe belangrijk denkt u dat het is om hard te werken?	-,180	,032	-,121	-5,594	<,001	-,243	-,117	,960		1,042
	belief_mean	-,564	,041	-,299	-13,843	<,001	-,644	-,484	,962		1,040

a. Dependent Variable: ineq_mean

De analyse van VIF en tolerantie toont aan dat voor de meeste verklarende variabelen. de VIF-waarden in de data ver onder de kritieke waarde 10 liggen en de tolerantiewaarden gecentreerd zijn rond 1, wat dus niet duidt op sterke aanwezigheid van multicollineariteit. Enkel de variabelen leeftijd en leeftijd_sqrd (leeftijd in het kwadraat) vertonen sterke vormen van multicollineariteit. Dit is ook goed te verklaren aangezien de laatstgenoemde een bewerking is op de originele variabele leeftijd. Toch wordt er voor gekozen deze variabele niet te verwijderen aangezien deze een duidelijke theoretische grondslag heeft.

Uitbijters en invloedrijke punten

Na het toetsen van de assumpties is het belangrijk te kijken of er observaties aanwezig zijn die een onevenredig grote invloed hebben op het model. Allereerst zal er gekeken worden naar mogelijke uitbijters. In de y-richting zal er gekeken worden of er waarden zijn met een gestandaard residu kleiner dan -3 of groter dan 3. Deze duiden op potentiële uitbijters. Voor uitbijters in de X-richting zal er gekeken worden naar de leverage. Wanneer deze de kritieke waarde van $3 \cdot p/n$ overschrijdt zal deze worden aangemerkt als invloedrijk. Deze geeft aan in welke mate het punt de regressielijn naar zich toe trekt. Hier wordt aangehouden dat er gesproken kan worden van een uitbijter als de leverage groter is dan $3p/n$, met p het aantal geschatte parameters.

Voor Cook's Distance geldt dat alle cases waarbij de waarde groter is dan $4/n$ zal worden aangemerkt als mogelijke uitbijters.

